

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Sara Lozej

Pomen socialnih omrežij pri integraciji oseb z mednarodno zaščito v Republiki Sloveniji

Magistrsko delo

Ljubljana, 2014

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Sara Lozej

Mentorica:izr. prof. dr. Hajdeja Iglíč

Pomen socialnih omrežij pri integraciji oseb z mednarodno zaščito v Republiki Sloveniji

Magistrsko delo

Ljubljana, 2014

ZAHVALA

Zahvaljujem se svojim najbližjim, ki so verjeli vame in me podpirali.

Hvala mentorici izr. prof. dr. Hajdeji Iglič za vse nasvete in usmeritve pri pisanju naloge.

Pomen socialnih omrežij pri integraciji oseb z mednarodno zaščito v Republiki Sloveniji

Dandanes so migracije realnost mnogih ljudi, ki iščejo boljše življenje in/ali varnost in zaščito zunaj svoje države. V namen varovanja se je razvila institucija mednarodne zaščite, ki jo država lahko nudi preganjani osebi. V magistrskem delu raziskujem socialna omrežja in njihov pomen za ljudi s priznano mednarodno zaščito in statusom begunca v Republiki Sloveniji. V teoretičnem delu predstavim glavne poudarke iz teorij socialnega kapitala in socialnih omrežij. V empiričnem delu raziskujem, kako je vključenost v socialna omrežja povezana z različnimi dimenzijami integracije, pri čemer razlikujem med socialno, ekonomsko in identifikacijsko integracijo. Ugotavljam, da v slovenskem prostoru primanjkuje raziskav na temo integracije beguncev, ki so kot marginalizirana skupina pogosto preslišani. Na podlagi intervjujev ugotavljam, da so begunci močno socialno integrirani, slabo pa integrirani na ekonomski in identifikacijski dimenziji. Ostajajo nezaposleni ali opravljajo slabo plačana fizična dela. Kljub sprejemanju slovenskih vrednot in norm ne čutijo pripadnosti Sloveniji. Nalogo zaključujem z mislijo, da je integracija dvosmeren proces, v katerega morajo biti vključeni tako begunci kot tudi člani večinske družbe.

Ključne besede: socialna omrežja, integracija, mednarodna zaščita, status begunca, socialni kapital.

Meaning of social networks in the integration process of people with international protection in the Republic of Slovenia

Today, migration is a reality for many people seeking a better life and/or safety and security outside their own country. For the purpose of protection, states developed and can provide international protection to persecuted people. In my thesis I explore social networks and their importance to people with granted international protection and refugee status in the Republic of Slovenia. In the theoretical part I present the main outlines of theories of social capital and social network. In the empirical part I explore how participation in social networks is related to different dimensions of integration, distinguishing between social, economic and identification integration. I found that we lack research on the integration of refugees in Slovenia. As a marginalized group they are often ignored. Based on the interviews I concluded that refugees are highly socially integrated but poorly integrated in the economic and identification integration. They remain unemployed or perform low-paid manual work. Despite adopting Slovenian values and norms they do not feel Slovenian. I finish my thesis by saying that integration is a two way process in which both, refugees as well as members of majority society must be included.

Key words: social networks, integration, international protection, refugee status, social capital.

Kazalo vsebine

1	Uvod.....	6
2	Mednarodna zaščita.....	9
3	Socialni kapital.....	12
3.1	Socialni kapital migrantov.....	15
3.2	Merjenje socialnega kapitala.....	16
4	Socialna omrežja.....	16
4.1	Lastnosti omrežij.....	17
4.2	Tipi omrežij.....	18
4.3	Merjenje socialnih omrežij.....	19
4.4	Šibke in močne vezi.....	19
5	Integracija.....	20
5.1	Dimenzije integracije.....	21
5.2	Integracijske politike.....	23
5.3	Transnacionalno državljanstvo.....	24
5.4	Konstrukcija tujca.....	25
5.5	Adaptacija beguncev.....	27
6	Povezanost med različnimi dimenzijami integracije beguncev.....	28
6.1	Medsebojni vpliv socialne in ekonomske integracije.....	28
6.2	Vpliv socialne in ekonomske integracije beguncev na identifikacijsko integracijo..	29
7	Empirični del.....	30
7.1	Hipoteze.....	31
7.2	Metodologija.....	34
7.3	Vzorec.....	35
7.4	Analiza podatkov.....	35
7.5	Ugotovitve.....	37
7.5.1	Socialna omrežja in zaupanje.....	37
7.5.2	Socialna dimenzija integracije.....	39
7.5.3	Ekonomska dimenzija integracije.....	42
7.5.4	Identifikacijska dimenzija integracije.....	44
8	Sklep.....	48
9	Literatura.....	51
	PRILOGA: Vprašalnik o integraciji beguncev na različnih dimenzijah.....	57

1 Uvod

Migracije so obširna tema, ki se povezuje z vprašanji človekovih pravic, družbene integracije, javnih politik, kolektivne in individualne identitete itd. So heterogen pojav, zato jih med seboj ne smemo enačiti. Hiter porast internacionalnih migracij se je začel v drugi polovici dvajsetega stoletja. Ciljne države so danes predvsem Združene države Amerike, Nemčija, Francija, Kanada, Avstralija in ostale razvite zahodne države. Castles in Miller (1998, 10–12) kot značilnosti sodobnih migracij navajata globalizacijo, povečanje, diferenciacijo, feminizacijo in politizacijo migracij. Globalizacija migracij pomeni, da se povečuje število držav, iz katerih ljudje migrirajo. Države se soočajo tudi z diferenciacijo migracij oz. z različnimi tipi migracij. To pomeni, da se srečujejo z delovnimi migranti, begunci, prosilci za azil in osebami s turističnimi ali študentskimi vizami. Povečalo se je število žensk, ki migrirajo, kar Castles in Miller (prav tam) imenujeta feminizacija migracij. Število vseh migracij se v zadnjem času prav tako povečuje. Posledica naštetega je politizacija migracij, kar pomeni, da migracije tako v mednarodni kot tudi nacionalni politiki pridobivajo na pomenu. Migracije mnogim po svetu predstavljajo vsakodnevno realnost. Med seboj se razlikujejo predvsem v vzroku in glede na to lahko opazujemo več vrst migracij. Nekateri dom zapustijo na lastno željo, drugi so v to prisiljeni. Iskanje boljšega življenja ni nov pojav, vendar v zadnjih desetletjih postaja veliko bolj globaliziran in raznolik. Nam najbolj blizu so ekonomske in politične migracije. Ekonomski migranti se sami odločijo za migriranje, politični migranti pa dom zapustijo proti svoji volji. Razlogi za to so običajno kompleksni, bodisi vojna bodisi diktatorski režimi, ki kršijo človekove pravice (Vrečer 2007, 26). Migracije povzročajo socialno transformacijo tako v družbah, v katere se selijo, kot tudi v družbah doma. Posledica globalizacije je ustvarjanje multietničnih družb.

Na slovenskih tleh lahko od leta 1986 dalje opazujemo štiri migracijske tokove. V času Jugoslavije so k nam migrirali predvsem prebivalci iz Bosne in Hercegovine, Hrvaške in Srbije. Vojna na območjih Kosova, Hrvaške ter Bosne in Hercegovine je ljudi prisilila v nove migracije. Zaradi masivnosti pojava se je Slovenija prvič srečala z vprašanjem begunske in azilne politike. Rešitev je našla v instituciji začasne zaščite. Po desetletju »zatišja« je prišlo do tretjega vala migracij, ki so bile prvič »neevropske«. K nam so začeli prihajati ljudje, ki so bili kulturno drugačni, »tujci«. Mediji so to populistično izrabili in opozarjali na nevarnost, ki jo predstavljajo migranti. Posledica je bil razvoj ksenofobije do migrantov. Zadnji oziroma četrti val migracij v Slovenijo pa je povezan z vstopom v Evropsko unijo (Zavratnik 2006). Čeprav EU nima skupne politike na tem področju, pa ima vseeno močan vpliv. Slovenija je z vstopom

postala del šengenske periferije, s čimer je njena naloga postala obramba zunanjih meja. Evropska politika je v tem oziru precej selektivna in restriktivna. Res, da se je Evropa začela odpirati navznoter, vendar obenem zapira meje navzven. Geddes jo zato imenuje kar »fortress Europe« oziroma trdnjava Evropa (v Bešter in drugi 2003). Logična posledica zapiranja Evrope navzven je povečano število ilegalnih migracij, saj druge možnosti ne obstajajo. Odgovornost za obvarovanje meja je zdaj preložena na nove, zunanje članice EU, ki morajo delovati tako, da ne kršijo človekovih pravic, a se hkrati podrejajo pravilom EU.

Ljudje ob vstopu v Republiko Slovenijo lahko zaprosijo za mednarodno zaščito, splošneje znano kot azil. Pod mednarodno zaščito spadata dve obliki azila, in sicer status begunca ter status subsidiarne zaščite. Status begunca se prizna osebi, ki utemeljeno in verodostojno izkaže, da je v matični državi ogrožena zaradi rase, vere, narodnosti, političnega prepričanja ali pripadnosti posebni družbeni skupini. Subsidiarna zaščita pa se prizna osebi, ki ne izpolnjuje pogojev za priznanje statusa begunca, vendar izkaže utemeljene razloge, da bi ji bila ob vrnitvi v matično državo povzročena resna škoda, ki zajema smrtno kazen ali usmrtitev, mučenje itd. V nalogi se bom ukvarjala z obema kategorijama, vendar ju bom združila v skupno kategorijo »begunci«.

Zavratnik Zimic (2000, 833) pravi, da integracija predstavlja moralno pravico. Gre za proces, katerega operacionalizacija in merjenje sta težavna. Glede na področje, na katero se nanaša, poznamo različne dimenzije integracije (pravna, kulturna, politična, družbena, identifikacijska, ekonomska itd.) (Komac 2007). V nalogi se ukvarjam predvsem s socialno, ekonomsko in identifikacijsko dimenzijo integracije. Socialna integracija se »nanaša na prostovoljne neformalne socialne stike« (Komac 2007, 112). Najlažje jo opazujemo preko prijateljskih in intimnih vezi v šoli, na delovnem mestu ter v prostem času. Pod socialno integracijo poleg medosebnih, neformalnih omrežij vključujem tudi sodelovanje v civilni družbi. Ekonomska dimenzija integracije se povezuje z možnostjo dostopa in vključitve priseljencev na trg dela ter pogosto tudi v sistem države blaginje. Nekateri bi temu rekli tudi politična integracija, ker gre za pravice, ki izhajajo iz političnega statusa državljana. Subjektivne občutke pripadnosti družbi ali državi povezujemo z identifikacijsko integracijo (Komac 2007). V kolikšni meri se priseljenci integrirajo, je odvisno od pogojev v izvorni državi, osebnostnih lastnosti priseljenca, značaja socialnih omrežij v državi sprejema in predvsem od pogojev v sprejemni državi (Vrečer 2007, 43).

Socialno integracijo preučujemo skozi socialna omrežja. Človek je družbeno bitje, ki spleta različne vezi in na ta način oblikuje svoje socialno omrežje. Socialna omrežja se med seboj razlikujejo v različnih dimenzijah, kot so velikost in gostota omrežja, ter moč in raznovrstnost družbenih vezi (Portes 1995a, 9). Posameznik ima glede na tip socialnega omrežja različne možnosti dostopa do virov in zadovoljevanja potreb (Iglič 2001, 170). Socialna omrežja poleg emocionalne opore nudijo tudi instrumentalno pomoč ter prispevajo k oblikovanju posameznikovih mnenj in stališč. Portes ugotavlja, da so omrežja pomembna tudi v ekonomskem smislu za pridobivanje kapitala in informacij, ki posamezniku omogočijo dostop do virov (Portes 1995a, 8).

Globalizacija ima za posledice na eni strani transnacionalne imperitive, hkrati pa krepi lokalno zvestobo in identiteto (Haralambos in Holborn 1999). Ker etnične skupine vzpostavljajo in ohranjajo svojo identiteto, se nacionalne države na to pogosto odzovejo s spodbujanjem nacionalizma. Različni avtorji (Medica in Lukič 2011, Komac 2007, Zavratnik Zimic 2004) pišejo o tem, da je odnos večinskega prebivalstva do migrantov večinoma negativen. Ljudje jih dojemajo kot grožnjo in nevarnost. Begunci nemalokrat na okolje reagirajo s strategijo »nevidnosti« in se ne izpostavljajo. Zaradi nestrpnosti in diskriminacije poskušajo svojo drugačnost skriti. Posledica globalizacije, migracij in pridobljenih statusov je tudi transnacionalno državljanstvo. To je koncept, ki ima pravni in družbeni vidik. Gre za sposobnost pripadanja multiplim državam v političnem, kulturnem, družbenem in ekonomskem smislu. Ilegalne migracije prispevajo k naraščanju transnacionalne in krhanju nacionalne identitete. Identiteta je konstrukt, ki se vzpostavi v stiku z drugimi.

V magistrskem delu raziskujem socialna omrežja in integracijo beguncev. Namen naloge je ugotoviti, v kolikšni meri je omenjena skupina ljudi vključena v slovensko družbo. Preverila bom, kako je vključenost v socialna omrežja povezana z različnimi dimenzijami integracije, pri čemer razlikujem med socialno¹, ekonomsko in identifikacijsko integracijo. Raziskovanje dotičnega področja opredeljujem kot pomembno, saj migracije in iskanje boljšega življenja marsikomu predstavljajo realnost. Poleg tega je nezadostna integracija v pogojih vse večjega števila migracijskih tokov lahko vir družbenih konfliktov. Glavni cilj naloge je predstaviti integracijo beguncev kot pomemben problem, o katerem je treba glasno razmišljati in zanj

---

¹ Avtorji sicer govorijo o družbeni integraciji, a je ta pojem zelo širok in v sebi že vključuje kulturno, identifikacijsko, ekonomsko in druge dimenzije integracije. Zaradi tega sama uporabljam termin socialna integracija.

iskati rešitve. Predstaviti želim tudi pogled omenjene skupine ljudi na možnost vključevanja v slovensko družbo in pri tem poudariti, da je integracija nujno dvosmeren proces.

2 Mednarodna zaščita

V poglavju so kratko predstavljeni pravica do mednarodne zaščite in nekateri statistični podatki v povezavi s to zaščito.

Visoki komisariat združenih narodov za begunce je opozoril (UNHCR) , da je bilo v letu 2013 več kot 50 milijonov ljudi, ki so zapustili svojo državo bodisi zaradi nevarnosti bodisi revščine. Glavna država izvora ni več Afganistan, prevladujejo predvsem begunci iz Sirije in Ruske federacije. Število vloženih vlog ostaja bistveno višje od števila priznanih statusov mednarodne zaščite. V Sloveniji je, kot je razvidno iz Tabele 2.1, število vlog vpadlo. Število niha in je odvisno od svetovnih razmer in vojnih žarišč.

Tabela 2. 1: Odločanje o prošnjah za priznanje mednarodne zaščite v obdobju 2008–2013

LETO	ŠT. VLOG V ODLOČANJU	PRIZNAN STATUS	ZAVRNJENE PROŠNJE	USTAVITEV POSTOPKA	ZAVRŽENE	VARNA TRETJA	REŠENE
2008	409	4	145	164	12	0	325
2009	308	20	89	96	23	0	228
2010	357	23	55	120	27	14	239
2011	495	24	78	177	40	73	392
2012	304	34	75	110	57	52	328
2013	272	37	82	177	59	19	372

Vir: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije (2014).

Koncept mednarodne zaščite je bolj znan kot koncept azila. V Republiki Sloveniji to področje ureja Zakon o mednarodni zaščiti (ZMZ), ki opredeljuje dve obliki mednarodne zaščite:

- status begunca in
- status subsidiarne zaščite.

Postopek pridobitve mednarodne zaščite se začne, ko posameznik izrazi namero za vlogo prošnje za mednarodno zaščito. Zanj lahko posameznik zaprosi pri katerem koli državnem organu, bodisi policiji bodisi carini, ali pri organu lokalne skupnosti (občini). Po obravnavi na policijski postaji je posameznik odpeljan v azilni dom. Če zaprosi za mednarodno zaščito, je nato informiran in seznanjen s pravicami in dolžnostmi ter pravili postopka za mednarodno zaščito. Prosilca pregleda zdravnik, ki ugotavlja njegovo zdravstveno stanje. Nato mu vzamejo prstni odtisi in sprejem prošnje se lahko začne. Po oddaji prošnje je posameznik nastanjen v prostorih azilnega doma, v tem času pa poteka obravnava prošnje. V drugem členu Zakona o mednarodni zaščiti iz leta 2013 je zapisano:

Status begunca se prizna državljanu tretje države, ki se zaradi utemeljenega strahu pred preganjanjem, temelječem na rasi, veri, narodni pripadnosti, pripadnosti določeni družbeni skupini ali določenem političnem prepričanju, nahaja izven države, katere državljan je, in ne more ali zaradi takega strahu noče uživati varstva te države, ali osebi brez državljanstva, ki se nahaja izven države, kjer je imela običajno prebivališče, in se zaradi utemeljenega strahu ne more ali noče vrniti v to državo.

Prav tako v drugem členu piše: »Status subsidiarne oblike zaščite se prizna državljanu tretje države ali osebi brez državljanstva, ki ne izpolnjuje pogojev za status begunca, če obstaja utemeljen razlog, da bi bil ob vrnitvi v izvorno državo ali državo zadnjega običajnega prebivališča, če gre za osebo brez državljanstva, soočen z utemeljenim tveganjem, da utрпи resno škodo.« V nadaljevanju je pojasnjeno, da resna škoda zajema »smrtno kazen ali usmrnitev; mučenje ali nečloveško ali poniževalno ravnanje ali kazen prosilca v izvorni državi; resno in individualno grožnjo za življenje ali osebnost civilista zaradi samovoljnega nasilja v situacijah mednarodnega ali notranjega oboroženega spopada.« (Zakon o mednarodni zaščiti)

V letu 2013 je bilo v RS vloženi 272 prošnji za mednarodno zaščito (glej Tabela 2.1). Najpogosteje so države izvora Sirija, Kosovo, Alžirija, Afganistan, Pakistan, Rusija in Turčija. V lanskem letu je bilo kar 85 odstotkov vseh prosilcev moških. Od leta 1995 do 2013 je bila mednarodna zaščita priznana 304 osebam, v letu 2013 pa 37 osebam. Tabela 2.2 prikazuje število statusov po vrsti statusa in po spolu oseb z mednarodno zaščito v letu 2013. Iz tabele lahko razberemo, da je več prosilcev moškega spola, večkrat pa je bil priznan status begunca kot pa status subsidiarne zaščite (Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije 2014).

Tabela 2. 2: Število statusov po vrsti statusa in po spolu oseb z mednarodno zaščito v letu 2013

VRSTA STATUSA	SPOL	
	M	Ž
status begunca	19	4
	23	
subsidiarna zaščita	11	3
	14	
SKUPAJ	30	7
	37	

Vir: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije (2014).

Leta 1951 je bila napisana Konvencija o statusu beguncev (UNHCR 2002), ki jasno določa, kdo je begunec in kakšno vrsto pravnega varstva, druge pomoči in socialnih pravic naj bi mu nudila država gostiteljica. Slovenija je šele leta 1992 pristopila h konvenciji in njenemu Protokolu iz leta 1967.

Osebe s priznano mednarodno zaščito imajo pravico do prebivanja v Republiki Sloveniji, do zdravstvenega in socialnega varstva, izobraževanja, zaposlitve in dela. Poleg tega jim pripada enkratna denarna pomoč, prvo leto pa lahko bivajo v integracijski hiši. Zakon o mednarodni zaščiti predvideva, da je begunec, ki živi na zasebnem naslovu in nima lastnih sredstev za preživljanje, tri leta upravičen do denarnega nadomestila za nastanitev na zasebnem naslovu. Prav tako imajo pravico do pomoči pri vključevanju v okolje, ki temelji na osebnem integracijskem načrtu. Na podlagi posameznikovih potreb, znanja in zmožnost se naredi načrt aktivnosti (učenje slovenskega jezika in spoznavanje slovenske zgodovine, kulture in ustavne ureditve) za lažje vključevanje v okolje.

Razlika med priznanim statusom subsidiarne zaščite in statusom begunca je predvsem v trajanju zaščite. Osebi, ki ji je v Republiki Sloveniji priznan status begunca, odločba velja tudi kot dovoljenje za stalno prebivanje pri nas. Osebi, ki ji je priznana subsidiarna zaščita, pa

odločba velja le kot dovoljenje za začasno prebivanje v Republiki Sloveniji, dokler traja ta zaščita, vendar ne manj kot za čas enega leta (Zakon o mednarodni zaščiti).

3 Socialni kapital

Interakcija s sočlovekom je neizogiben del življenja. Ljudje med seboj sodelujemo iz različnih razlogov, vendar je prav sodelovanje tisto, kar družbo drži skupaj. Vezi, ki jih spletemo tekom svojega življenja, imajo vrednost in nam lahko tudi koristijo. Avtorji to imenujejo socialni kapital. V tem poglavju so predstavljeni termin socialni kapital in poudarki ključnih avtorjev s tega področja.

Socialni kapital je multidisciplinaren koncept, ki povezuje predvsem področja sociologije, ekonomije in politike. Ideja, da družbene vezi pripomorejo k boljšemu delovanju družbe, ni nova, njene začetke lahko opazujemo v delu klasičnih socioloških teoretikov. S pomenom odnosov med ljudmi se je tako ukvarjal že Durkheim, ko je pisal o razliki med družbama mehanske in organske solidarnosti. Socialni kapital je iz metafore prerasel v koncept ob koncu 20. stoletja in hitro postal popularen. Po Fieldu (2008, 1) je ključna ideja socialnega kapitala ta, da »odnosi štejejo«, so pomembni. Ljudje, ki jih poznamo, nas na nek način definirajo. Poznamo tri osnovne tradicije koncepta socialnega kapitala in tri ključne avtorje s tega področja, to so Pierre Bourdieu, James Coleman in Robert D. Putnam. Vsak avtor poda svojo definicijo, so si pa vse v nekaterih elementih podobne, v drugih različne.

Pierre Bourdieu je bil sprva pogosto spregledan avtor na področju socialnega kapitala. Ukvarjal se je predvsem z razumevanjem družbene neenakosti in različnimi oblikami kapitala in preoblikovanjem le-tega iz ene v drugo obliko. Socialni kapital je preučeval v sklopu širše analize družbenega reda. Prepričan je bil, da je ekonomski kapital v jedru vseh ostalih vrst kapitala. Socialni kapital je opredelil kot »dejanske ali potencialne vire, ki so vezani na trajno udeležbo v omrežju bolj ali manj institucionaliziranih odnosov med člani skupine« (Bourdieu in Wacquant 1992, 119). Kot ključna elementa opredeli gostoto in trajanje vezi, ki jih lahko človek mobilizira. Pomembna pa je tudi količina socialnega kapitala vsakega vključenega v omrežje. Članstvo v skupini tako nudi podporo kolektivno posedovanemu kapitalu. Na vezi vpeti viri pomagajo pri doseganju individualnih ciljev. Opozori, da se s socialnim kapitalom ne rodimo, ampak ga pridobimo. Posledično neenak dostop do socialnega kapitala reproducira neenakost. Če hočemo, da ohranja vrednost, je potrebno vanj investirati in negovati socialne stike. Največ očitkov je letelo prav na to, da vidi socialni kapital posedovan samo s strani elit

ter kot sredstvo za ohranjanje posameznikove nadvlade. (Field 2008). Ugotavlja, da delavski in nižji razred definira odsotnost oziroma pomanjkanje socialnega kapitala.

Coleman se od Bourdieja razlikuje v tem, da socialnega kapitala ne omejuje le na elite, ampak ga opredeli kot javno dobrino. Socialni kapital je sredstvo, ki pojasni, zakaj ljudje sodelujejo med seboj. Coleman izhaja iz teorije racionalne izbire, zanj je posameznik racionalni akter, zato predpostavlja, da zasledovanje lastnih interesov vodi v sodelovanje med ljudmi. Na ta način so ljudje prisiljeni sodelovati. Socialni kapital je produktiven tako, »da omogoča doseganje določenih ciljev, ki ob njegovi odsotnosti ne bi bili doseženi« (Coleman 1990, 302). Čeprav posamezniki delujejo v lastnem interesu, pa ima njihovo delovanje pomembne učinke tudi za skupine, organizacije in družbo (Adam in Rončević v Makarovič 2003, 8). Coleman predlaga tri oblike socialnega kapitala: obveze in pričakovanja, informacijske kanale ter norme in sankcije. Podobno kot Bourdieu poudarja pomen zaprtja družbenih struktur, ki pospešijo socialni kapital in omogočajo sankcioniranje. Družino vidi kot zibelko socialnega kapitala in poudarja pomen močnih vezi (Field 2008). Ukvarjal se je z raziskovanjem etničnih getov in pokazal, da socialni kapital prinaša koristi tudi za revne in marginalizirane skupnosti (Coleman 1994).

Za oba omenjena avtorja so gosta in zaprta omrežja tista, ki okrepijo zaupanje, norme in sankcije ter preko katerih se socialni kapital reproducira. Drugačen pogled ima tretji ključni avtor, to je Robert Putnam. Za razliko od prej omenjenih avtorjev izhaja iz politološkega področja in poudarja pomen civilnodružbenega udejstvovanja za politično stabilnost. Njegov pogled na socialni kapital je razširitev Colemanovega, pri čemer sam pripisuje večji pomen šibkim vezem (Putnam 1996). Poleg egocentričnega pogleda poudarja tudi sociocentričen pogled na socialni kapital. V ospredje postavi zasledovanje kolektivnih ciljev. Socialni kapital prispeva h kolektivni akciji, ker dviguje stroške izstopa iz nje, spodbuja norme vzajemnosti in omogoča pretok informacij. Socialni kapital opredeli kot »lastnosti družbenega življenja – mreže, norme in zaupanje – ki omogočajo učinkovito sodelovanje pri doseganju skupnih ciljev« (Putnam 1996, 56). Poleg tega poudari pomen zaupanja kot posledico socialnega kapitala. Ugotavljal je, da se stopnja socialnega kapitala v ZDA zmanjšuje, kar pripisuje zaposlovanju žensk, nastajanju velikih mest, zabavni elektroniki (npr. televizija) in generacijskim spremembam. V nadaljevanju predstavi tudi razlike med premostitvenim (v ang. *bridging*) in povezujočim (v ang. *bonding*) socialnim kapitalom. Pri raziskovanju migrantskih skupin pogosto prihaja do razlikovanja med premostitvenim in povezujočim socialnim kapitalom. Premostitveni socialni kapital združuje ljudi različnih družbenih

kategorij in je inkluziven. Na drugi strani je povezujoč socialni kapital ekskluziven, prispeva k lojalnosti in vzdržuje homogenost med enakimi (Field 2008). To kaže na nehomogenost socialnega kapitala in njegovo vsestranskost. Različna tipa zadovoljajeta različne potrebe. Premostitveni kapital med znanci in sodelavci omogoča širjenje informacij in oblikovanje kolektivne identitete. Ključno je, da združuje med seboj različne ljudi. Na drugi strani povezujoč vzdržuje skupinsko pripadnost in povezuje družbo. Opazujemo ga med ljudmi v tesnih družinskih in prijateljskih odnosih (Field 2008). Poudariti velja, da se ti dve vrsti socialnega kapitala med seboj nujno ne izključujeta. Za vključevanje migrantskih skupin je pomemben predvsem premostitveni socialni kapital, ki migrantom omogoči stik z večinsko družbo.

Socialni kapital je torej opiranje na družbene vezi, ki so pogosto odzivnejše, kot birokratski sistem, pravi Field (2008, 2) in opozarja, da poznanstva nimajo nobene vrednosti, če se ljudje ne čutijo dolžne pomagati ali za to ne vidijo razloga. Lin (2001, 19) socialni kapital vidi kot »vložek v odnose s pričakovano vrnitvijo na ekonomskem področju« Ljudje sodelujejo zato, da bi ustvarili nek dobiček. Socialni kapital po njegovem mnenju deluje iz štirih razlogov.

1. Socialni kapital omogoča in olajša pretok informacij, vezanih na možnosti in priložnosti. Tako je posameznik bolje obveščen o potrebah trga.
2. Socialni kapital omogoča vpliv na različne ljudi in agente, ki igrajo pomembno vlogo pri zaposlovanju in napredovanju. S tem misli na priporočila, npr. ko damo »roko v ogenj« za nekoga.
3. Družbene vezi so tudi dokaz referenc in kažejo posameznikovo možnost dostopa do virov.
4. Družbene vezi krepijo identiteto. Prepoznanje posameznika kot člana družbene skupine pomeni, da s člani skupine deli interese, kar posamezniku nudi emocionalno oporo (Lin 2001, 20).

Ne gre zanemariti dejstva, da ima socialni kapital tudi negativne plati, na kar je le redko opozorjeno. Že Portes (1998, 18) je trdil, da je sociabilnost dvorezen meč. Obstaja nevarnost, da je socialni kapital izrabljen za negativne namene. Putnam (2000) opozarja, da je povezujoč socialni kapital lahko nevaren, kadar pogloblja družben prepad, Field (2005) pa sledi Colemanovem in Putnamovem pogledu, da je socialni kapital razpršen in ni omejen zgolj na privilegirane. Oba avtorja sta poudarjala zgolj pozitivne plati socialnega kapitala in verjela, da več, kot ga imaš, bolje je. Field se s tem ne strinja in ugotavlja, da obstaja tudi negativna plat.

Socialni kapital je lahko uporabljen za doseganje (skupnih) ciljev s posrednimi ali neposrednimi negativnimi posledicami za družbo (Field 2008). Ljudje ga lahko izrabijo za utrjevanje svojega položaja in ohranjanje nadvlade nad drugimi. Socialni kapital je lahko temelj socialnega izključevanja in neenakosti. Skupinska solidarnost se pogosto gradi prav na račun sovražnosti proti zunanjim članom. Zaprtost socialnih omrežij in močne povezujoče vezi lahko omejijo posameznikovo svobodo. Temna plat se kaže tudi, kadar je socialni kapital podpora antisocialnemu vedenju, kot je organizirani kriminal (tolpe). Fukuyama (2001, 8–10) pravi, da so negativne posledice povezane s stopnjo zaupanja; širši, kot je krog zaupanja ljudi, manjša je verjetnost negativnih učinkov socialnega kapitala.

3.1 Socialni kapital migrantov

Že Bourdieu je opozarjal, da nimamo vsi ljudje enakega dostopa do socialnega kapitala. Avtorica Barbara A. Misztal (1996) poudari, da ljudje lažje napovedo obnašanje njim podobnih in težje predvidijo, kaj bodo storili ljudje, različni od njih. To pospešuje vzajemnost znotraj etnične skupine in spodbuja sodelovanje tako med begunci na eni kot tudi dominantno skupino na drugi strani. Field (2008) zato opozarja, da močna socialna omrežja pogosto pospešijo rasno neenakost.

Migranti, še posebej begunci, migrirajo v države, kjer imajo le malo ali celo nič socialnih vezi. Portes in Sensenbrenner (1993) glede na mehanizem ustvarjanja solidarnosti v odnosih navajata dva ključna tipa socialnega kapitala za migrante. Zanje naj bi bila najbolj značilna omejena solidarnost (v ang. *bounded solidarity*) in vsiljeno zaupanje (v ang. *enforceable trust*).

Na omejeno solidarnost je opozori že Marx, ko je pisal o razvoju skupinske zavesti med pripadniki delavskega razreda. Ugotovil je, da se delavci zavedajo izkoriščanja s strani kapitalistov, zaradi česa razvijejo skupinsko zavest. Ugotovijo, da so vsi v enakem položaju in na trenutno situacijo se odzovejo s spontanim organiziranjem. Podobno se dogaja migrantom, ko se soočajo z državo gostiteljico. Izkušnja diskriminacije in drugačnost od večinskega prebivalstva jih povežeta. Na podlagi skupnega jezika in kulture se oblikujejo zaprte etnične skupine. Za razliko od omejene solidarnosti pa vsiljeno zaupanje ni spontano. Je instrumentalno orientirano, kar pomeni, da posameznik podredi svoje želje skupinskemu pričakovanju, saj se na tak način zavaruje. Biti v skupini mu prinaša koristi. Zaupanje je posledica notranjega nadzora, ki je ključnega pomena. Posameznik se obnaša tako, kot se od njega pričakuje, zato da se izogne sankcijam in/ali ker pričakuje nagrado.

V zgoraj omenjenih primerih gre predvsem za posedovanje povezujočega socialnega kapitala, ki združuje med seboj podobne posameznike. Omejena solidarnost in vsiljeno zaupanje nista nujno slaba tipa socialnega kapitala, vendar gre v obeh primerih za zaprtje socialnih omrežij. Ljudje, vključeni v taka omrežja imajo le malo premostitvenega socialnega kapitala, ki pa je nujno potreben za uspešno integracijo.

3.2 Merjenje socialnega kapitala

Različni pogledi na socialni kapital otežujejo njegovo enotno merjenje. Ker ni konsenza o definiciji socialnega kapitala, tudi ni enotnega merskega instrumenta. Na empirično raziskovanje socialnega kapitala sta vplivala predvsem Putnam in Coleman.

Coleman se v svojih delih osredotoča na vpliv socialnega kapitala na izobraževanje. Zanj sta indikatorja socialnega kapitala fizična prisotnost odraslih (eno- in dvostarševske družine) ter pozornost, ki jo starši namenijo otrokom (Adam in Rončević v Makarovič 2003, 10). Putnam, izhajajoč iz raziskovanja prostovoljnih organizacij, socialni kapital meri predvsem z izražanjem zaupanja v ljudi in institucije. V kasnejših delih navaja tudi druge možnosti merjenja. Poleg zaupanja se osredotoča še na merjenje norm in vrednot (Putnam 2001). Fukuyama (1995) gre še dlje in socialni kapital izenači z zaupanjem. Njegov pristop je bil deležen mnogih kritik, ki pravijo, da en indikator kot merilo predstavlja premalo kompleksno in preveč poenostavljeno orodje za merjenje.

Več indikatorjev je za merjenje socialnega kapitala uporabil Adam (2007), ki pravi, da morajo biti indikatorji univerzalni in primerljivi. Med kazalce tako uvršča splošno zaupanje, članstvo v prostovoljnih organizacijah ter neplačano delo v prostovoljnih organizacijah. Paxton (1999) za merjenje socialnega kapitala uporablja dva sestavljena indikatorja, in sicer omrežja povezav med posamezniki in subjektivne ocene vezi. Omrežja povezav med posamezniki meri z indikatorjema, kot sta preživljanje večerov s sosedi in prijatelji, subjektivne ocene vezi pa z zaupanjem v posameznike in institucije.

Očitno je, da je merjenje precej odvisno od področja, ki ga avtor raziskuje, in definiranja socialnega kapitala. Pogosto se socialni kapital meri kar z analizo socialnih omrežij.

4 Socialna omrežja

Človek je družbeno bitje, ki tekom življenja spleta različne vezi. Na ta način oblikuje svojo socialno omrežje. Lin (2001) piše, da je socialni kapital »sredstvo, umeščeno v družbena

omrežja«. Field (2008, 3) pa pravi, da so članstvo v omrežjih in skupne vrednote bistvo koncepta socialnega kapitala. Pojem socialnega kapitala in pojem socialnih omrežij sta neločljivo povezana, kar je razvidno tudi iz zgornjih definicij socialnega kapitala. Bistvo socialnega kapitala so družbena omrežja, zato se v nadaljevanju osredotočim na njih. V poglavju je predstavljen koncept socialnega omrežja, poleg tega so opisani tudi različni tipi socialnih omrežij in njihov pomen za integracijo.

Raziskovanje socialnih omrežij sega v trideseta leta 20. stoletja. Izraz je prvi uporabil Barney leta 1954, vendar se je zanimanje za ta koncept povečalo šele po letu 1990 (Wesserman in Faust 1994). Takrat se je zbudilo zavedanje, da je socialni kontekst pomemben, in v tem času je prišlo tudi do porasta literature na temo socialnih omrežij. Analiza socialnih omrežij je raziskovalna perspektiva znotraj družbenega reda in poudarja pomen odnosov med enotami.

Portes (1995a, 8) vidi socialna omrežja kot eno pomembnejših socialnih struktur. Wesserman in Faust (1994, 20) pravita da so socialna omrežja sestavljena iz omejenega števila akterjev in odnosov med njimi. Akterji so lahko posamezniki, pravne osebe ali skupine, ki so med seboj povezani z vezmi, katerih število in tip variirata. Posledično opazujemo različne odnose, ki povezujejo akterje. Te odnosne vezi so kanali prenosa materialnih in nematerialnih virov. Ljudi lahko povezujejo družinske, poslovne ali kulturne vezi (Portes 1995a, 8). Kogovšek (2001, 15) omenja še izmenjavo informacij, finančne transakcije, prijateljstvo, partnerstvo in odvisnost. Wasserman in Faust (1994) trdita, da obstaja veliko vrst odnosov, lahko so ekonomski, politični, interakcijski, formalni itd. Socialno omrežje Igljč (1988) definira kot množico enot, ki jih povezujejo socialne vezi. Vsak posameznik mora razviti socialna omrežja in jih tudi ohranjati. Vedenje akterjev lahko pojasnimo na podlagi njegovega položaja v socialnem omrežju. Glede na to lahko opazujemo socialno omrežje kot okolje, ki akterju ponuja priložnosti ali omejitve.

4.1 Lastnosti omrežij

Različni avtorji naštevajo različne strukturne lastnosti omrežij. Najbolj pogosto opisane so velikost in gostota omrežij ter moč in raznovrstnost družbenih vezi (Portes 1995a in Brissette in drugi 2000).

Velikost ocenimo s številom ljudi, ki so vključeni v posameznikovo omrežje, gostoto pa v kolikšni meri so člani v omrežju med seboj povezani. Logično sledi, da večje, kot je omrežje, manjša je gostota, saj so vsi člani med seboj težje povezani. Ti dve lastnosti sta pomembni, saj

se v relativno velikih in gostih omrežjih hitro razvijejo pričakovanja in vsiljena vzajemnost. V omrežjih, ki niso dovolj gosta, je manj družbene kontrole in zato več priložnosti za povečevanje moči enega akterja (Portes 1995a, 9). Bissette in drugi (2000) opozarjajo, da je gostota povezana z močnejšo družbeno integracijo. Kuo in Tsai (v Bissette in drugi 2000) sta ugotovila, da so migranti, vključeni v gostejša omrežja, manj depresivni. Gosta omrežja pripomorejo k ohranjanju družbene identitete. Moč, kot tretja lastnost omrežij, se nanaša na oblikovanje podmnožic znotraj omrežja. Imenujemo jih tudi klike in gre za skupine oseb, ki so med seboj močno povezane in se (z)družijo zaradi skupnega interesa. Zadnja lastnost, raznovrstnost družbenih omrežij, je stopnja, do katere se odnosi med akterji delno prekrivajo. Gre za prekrivanje vlog, izmenjav in pripadnosti v družbenih odnosih. Sodelavca sta lahko hkrati tudi sorodnika in skupaj obiskujeta nogometne tekme. Povezujejo ju službene, družinske in pristočasne vezi.

4.2 Tipi omrežij

Glede na to, v kakšno omrežje je vključen, ima posameznik različne možnosti dostopa do različnih resursov in zadovoljevanja potreb (Iglič 2001, 170). Glede na lastnosti razlikujemo različne tipe omrežij: privatizirana, prijateljska, diferencirana, k delu orientirana in organizacijska (Iglič 2001, 172). Ta omrežja se med seboj razlikujejo tudi po funkciji. Posameznik mora biti sposoben razviti socialno omrežje in ga nato tudi ohranjati, s čimer aktivira vire socialne opore. V literaturi obstaja vrsta različnih opredelitev oblik socialne opore. Avtorji razlikujejo med štirimi velikimi skupinami socialne opore:

- instrumentalna, imenovana tudi materialna opora, se nanaša na pomoč v materialnem smislu (izposoja denarja, orodja, pomoč pri hišnih opravilih);
- informacijska opora se nanaša na informacije, ki jih človek potrebuje običajno ob kakšni večji življenjski spremembi (npr. ob selitvi, iskanju nove službe);
- emocionalna opora je pomoč v času večjih ali manjših življenjskih kriz (smrt bližnjega, problemi v družini ali na delovnem mestu ipd.) ter
- druženje, ki predstavlja socialno oporo v smislu neformalnega občasnega druženja (izleti, obiskovanje, kino ipd.) (Hlebec in Kogovšek 2003, 106–107).

Privatizirana omrežja so majhna in gosta ter poleg emocionalne opore nudijo tudi instrumentalno in finančno pomoč. Velika diferencirana omrežja so odprta, vezi se vzpostavljajo predvsem med sosedi, v šoli, v službi ... Prijateljska omrežja se vzpostavljajo v neformalnih kontekstih in so zelo pomembna, saj nudijo emocionalno in finančno oporo.

Omrežja v delovnem okolju pa so pomembna za posameznikovo oblikovanje mnenj in stališč (Iglič 2001, 174, 175). Portes ugotavlja, da so omrežja pomembna v ekonomskem smislu zaradi pridobivanja kapitala in informacij (Portes 1995a, 8). S preučevanjem socialnih omrežij lahko opazujemo tudi integracijo ljudi.

4.3 Merjenje socialnih omrežij

Metodološko gledano se socialna omrežja ločijo na ego- ali sociocentrična. Pri prvih gre za opazovanje omrežij posameznika, na mikro ravni, druga se ukvarjajo z vezmi na ravni celotne populacije (Brissette in drugi 2000, 71). V magistrskem delu bodo v ospredje postavljena le omrežja posameznikov. Pri egocentričnih omrežjih posameznik sam določa, koliko členov bo imelo njegovo omrežje. Taka osebna, imenujemo jih tudi lokalna omrežja, sestavljajo ego (posameznik) in njegove povezave z drugimi, tj. alterji (Hlebec in Kogovšek 2006, 12). Meje omrežja določa ego, v mrežo pa so vključeni le tisti alterji, ki jih ego prepozna kot prisotne.

Socialna omrežja so merjena na različne načine. Večinoma so podatki pridobljeni s pomočjo intervjujev, vprašalnikov ali z opazovanjem. Velikost omrežja v intervjuju ocenjujemo na podlagi vprašanja o številu socialnih stikov v določenem časovnem obdobju oziroma z naštevanjem pomembnih oseb v egovem življenju.

Eno od orodij analize je sociogram, to je grafični prikaz ljudi, vključenih v omrežje, in povezav med njimi. Socialna omrežja lahko preučujemo tudi s pomočjo generatorja imen, s katerim določimo velikost in sestavo omrežij. Odgovori na zastavljena vprašanja nam dajo veliko informacij o ego in karakteristikah njegovih vezi (Hlebec in Kogovšek 2008, 128). Z različnimi vprašanji lahko sprašujemo po odnosih z določenimi lastnostmi. To je sestavljen generator imen, kjer je na voljo več vprašanj za pridobivanje imen članov omrežja (Hlebec in Kogovšek 2006). Kahn in Antonucci (v Hlebec in Kogovšek 2006, 54) sta ta pristop nadgradila z vpeljavo treh koncentričnih krogov, ki alterje hierarhično razporedi od najbolj do najmanj pomembnih za ego. Na podlagi tega sta opredelila štiri vrste omrežij: emocionalno-intimno omrežje, socialno omrežje, informacijsko-instrumentalno omrežje in globalno omrežje.

4.4 Šibke in močne vezi

Vse vezi med ljudmi niso enake in socialni kapital ni vsebovan v vseh. Družbene vezi v sebi ne nosijo enakega pomena, kar je odvisno predvsem od moči vezi. Moč definirajo kombinacija pogostosti stikov, čustvene intenzitete, intimnosti in vzajemnosti (Granovetter

2001). Tipične močne vezi se vzpostavijo med družinskimi člani in tesnimi prijatelji, šibke med znanci, sošolci in sodelavci. Močne vezi temeljijo na zaupanju, intimnosti in vzajemnem odnosu in se vzpostavijo med ljudmi s podobnimi značilnostmi in podobnim življenjskim slogom. Bourdieu in Coleman poudarjata pomen močnih vezi, za razliko od njih Putnam pripisuje večji pomen šibkim vezem. Prvi je o pomenu šibkih vezi razpravljal Granovetter (2001), ki jim je pripisoval velik pomen. Čeprav so šibke vezi manj intimne, so lahko po njegovem mnenju v nekaterih primerih bolj uporabne. Granovetter (2001) je bil prepričan, da so šibke vezi med posamezniki pogosto bolj učinkovite pri zasledovanju ciljev kot močne, družinske vezi. Šibke vezi so izjemno pomembne v situacijah, kot so iskanje nove zaposlitve, iskanje novega stanovanja, pravna pomoč itd. Omenjeni avtor vidi njihovo prednost v širšem obsegu informacij instrumentalnega značaja (Portes 1995b, 259). Največja slabost šibkih vezi je nezanesljivost. Vključenost v zaprta omrežja močnih vezi pomeni podobnost med informacijami. Večja verjetnost obstaja, da bo posameznik drugačne informacije našel v drugih družbenih krogih. Prijatelji in družina, s katerimi imamo tesne vezi, se gibljejo v istih krogih kot mi in imajo informacije, podobne našim. V ta namen mora posameznik vzpostaviti vezi z drugim družbenim omrežjem, da pridobi nove informacije. Povezava med različnimi omrežji predstavlja most med različnimi družbenimi svetovi. Šibke vezi so mostovi, ki med seboj povezujejo skupine, ki bi sicer ostale nepovezane.

5 Integracija

Razprave o pravicah beguncev postavljajo v središče koncept integracije. Integracija je popularen termin, s katerim običajno označujemo proces vključevanja priseljencev v novo (družbeno) okolje. V nadaljevanju opredelim termin integracija in opišem nekatere dimenzije integracije.

Integraciji sorodni termini so še asimilacija, adaptacija, akulturacija ipd., vendar jih med seboj ne smemo nekritično zamenjevati. Kljub priljubljenosti je pojem integracija problematičen predvsem zaradi svoje kompleksnosti in širine. Posledično zanj ni enotne definicije in opredelitve.

Zavratnik Zimic (2000, 833) pravi: »integracija v družbo – 'biti v družbi, imeti tu svoje mesto' – predstavlja moralno pravico. ECOSOC (v Komac 2007, 107) pa jo definira kot »postopen proces, v katerem novi naseljenci postanejo aktivni udeleženci v ekonomskih, socialnih, civilnih, kulturnih in duhovnih zadevah nove domovine. Gre za dinamičen proces, v katerem

se vrednote oplajajo z medsebojnim spoznavanjem, prilagajanjem in razumevanjem. V tem procesu najdejo tako priseljenci kot domačini priložnost za svoj lasten poseben prispevek.«

Iz definicije je razvidno, da je integracija proces, ki se tiče delovanja celotne družbe in njenih podsistemov. Proces se začne z vstopom v novo okolje, traja pa lahko zelo dolgo, tudi več let, desetletij ali generacij. Gre za sposobnost sodelovanja v družbi brez odrekanja lastni identiteti. Vrečerjeva (2007) opisuje integracijo kot dvosmeren proces, v katerem se migranti vključujejo na tak način, da še lahko prakticirajo izvorno kulturo v javnosti. Opozarja, da je integracija pogosto napačno enačena z asimilacijo, ki pa je, po njenem mnenju, enosmeren proces. Dvosmernost se nanaša tako na prilagajanje imigrantov kot prilagajanje večinske družbe. Penninx (v Komac 2007) opozarja, da ima pri tem večinska družba sicer večji pomen. Odziv družbe na migrante je ključen za uspešno integracijo. Dobra integracija predstavlja »win-win« situacijo in je pomembna za družbo, saj dobro integrirani migranti sami poskrbijo zase tako v ekonomskem kot tudi socialnem smislu. Poleg tega je integracija tesno povezana s stopnjo zaupanja in volilno participacijo. Enakopravna in polna udeležba na različnih dimenzijah integracijskega procesa pomeni končno fazo uspešne integracije.

5.1 Dimenzije integracije

Operacionalizacija in merjenje koncepta integracije sta težavna. Obstajajo različne tipologije dimenzij integracije. V grobem jih delimo na strukturno, kulturno, socialno in identifikacijsko. Vrečerjeva (2010) omenja multidisciplinaren pristop k integraciji in navaja več različnih dimenzij integracije: stanovanjska, ekonomska, politična, legalna, socio-kulturna, izobraževalna itd. Različne dimenzije integracije so med seboj prepletene in soodvisne. Bešter (2007) navaja pravno, bivanjsko, socialnoekonomsko, kulturno, politično, izobraževalno, družbeno in identifikacijsko integracijo. Bhala in Lapeyre (v Zavratnik Zimic 2000) opišeta družbeno izključenost na različnih ravneh. Ekonomska se nanaša na dostop do dobrin in trga dela, družbena se ukvarja s participacijo in marginalizacijo ljudi in politična na enakost človekovih in političnih pravic. Ker je koncept izključenosti nasproten konceptu vključenosti oz. integracije, lahko tudi integracijo opazujemo na omenjenih treh ravneh. V nalogi se osredotočim predvsem na tri ravni integracije: socialno, ekonomsko in identifikacijsko.

Bešter (2007) meni, da se socialna integracija nanaša na prostovoljne neformalne socialne stike, ki jih posameznik vzpostavlja s svojo okolico. Najlažje socialno integracijo opazujemo preko prijateljskih in intimnih vezi v šoli, na delovnem mestu ter v prostem času. Kadar so ti

stiki omejeni le na eno etnično skupino, govorimo o šibki socialni integraciji. Pod socialno integracijo poleg medosebnih, neformalnih omrežij vključujem tudi sodelovanje v civilni družbi. Putnam (2007) vidi članstvo v takih organizacijah kot pomembno dimenzijo socialnega kapitala. Civilna družba je nepogrešljiva za integracijo in socialno kohezijo družbe, saj omogoča pogoje za srečevanje, (medkulturno) učenje, vzpostavljanje in razvijanje socialnih omrežij in dialoga ter državljansko participacijo (Jazbec v Medica in drugi 2010, 216). Dobra socialna integracija pomeni posedovanje povezujočega kot tudi premostitvenega socialnega kapitala. Slednji, kot omenjeno, združuje ljudi različnih družbenih kategorij (Field 2008).

Ekonomska dimenzija integracije se povezuje z možnostjo dostopa in vključitve priseljencev na trg dela ter v sistem države blaginje. Enak ekonomski status migrantov in državljanov pomeni močno ekonomsko integracijo. Če migranti nimajo možnosti vstopa na trg dela, so marginalizirani. Vrečerjeva (2010) vidi ekonomsko integracijo kot predpogoj za integracijo na vseh drugih dimenzijah. Integracija na ekonomski dimenziji integracije se lahko meri z opazovanjem ekonomskih indikatorjev, kot je stopnja revščine, zaposlenosti, socialnih ugodnosti itd. Portes in Sensenbrenner (1993) ugotavljata, da je ekonomska usoda močno odvisna od družbenih struktur, v katere so migranti vključeni, ter od skupnosti. Aktiviranje teh vezi doprinese oprijemljive (posojilo denarja brez obresti in različni popusti) ali neoprijemljive (informacija o zaposlitvi, priporočila) ekonomske koristi. Avtorja pišeta o tem, da izkušnja diskriminacije migrante pogosto skupinsko orientira (navznoter), kar onemogoči ekonomsko integracijo. Vrečerjeva (2010) je raziskovala ekonomsko integracijo prisilnih migrantov iz Bosne in Hercegovine in ugotovila, da imajo pogosto težave z zaposlitvijo. Zakon o začasnem zatočišču iz leta 1997 je namreč prepovedoval redno zaposlitev in dovoljeval samo začasna in občasna dela. Ugotavlja, da so tujci žrtve diskriminacije, kar jim otežuje ekonomsko integracijo. Posledično so prisiljeni v ilegalno delo, ki je običajno fizično. Poleg tega so za enako delo nemalokrat plačani manj kot slovenski državljani.

Subjektivne občutke pripadnosti družbi ali državi povezujemo z identifikacijsko integracijo. Posameznik je dobro identifikacijsko integriran, kadar razvije občutek pripadnosti določeni družbi. Identifikacijska integracija se kaže v prilagajanju normam in kulturi večinske družbe ter v sprejemanju njenega jezika in zgodovine. Ker se človek lahko identificira z različnimi stvarmi, skupnostmi, to ne pomeni, da nujno opusti identifikacijo z izvorno državo. (Bešter 2007). Portes (1995b) ugotavlja, da imigrantske skupine veže močna solidarnost članov, ki so pogosto diskriminirani s strani večinskega prebivalstva. Podrejenost okrepi občutek »mi«,

zaradi česar se ne identificirajo z novim okoljem. Posledica razslojenosti družbe so marginalizirane skupine. Migranti se znajdejo v situaciji, kjer ne pripadajo niti državi gostiteljici niti izvorni državi in se ne integrirajo identifikacijsko. Gre za »segmentirano asimilacijo« (Portes in Zhou 1993). Begunci so pogosto žrtve travmatičnih izkušenj, identifikacijska integracija pa predstavlja mehanizem, kako se z njimi soočati. Nejasna usoda begunce pasivizira in jim daje občutek življenja v limbu.

V kolikšni meri se priseljenci integrirajo v družbo, je odvisno od pogojev v izvorni državi, njihovih osebnostnih lastnosti, obstoja socialnih mrež v državi sprejema in predvsem od pogojev v sprejemni državi (Vrečer 2007, 43). Hitrost integracije na posameznih dimenzijah je tako odvisna od integracijskih politik in pripravljenosti družbe, da sprejme tujce.

5.2 Integracijske politike

Posledice globalizacije so številne, med njimi tudi povečevanje števila migrantov. Njihov vstop v državo vzbudi potrebo po vzpostavitvi politik njihovega vključevanja. Integracijske politike so močno odvisne od interesov posamezne države. Večja, kot je želja po ohranjanju suverenosti in »graditvi naroda«, bolj stroge bodo politike (Medvešek in Bešter, 2010).

Z vstopom Slovenije v Evropsko unijo je morala Slovenija svoj pristop k upravljanju migracij prilagoditi evropskemu. Andrew Geddes (v Bešter in drugi 2003) opozarja, da je evropska migracijska politika skoncentrirana predvsem na mejne politike. Evropo opisuje kot »trdnjavo Evropo«, ki zaradi želje po ničelnem priseljevanju omejuje vstop imigrantom. Evropa se sicer odpira navznoter, navzven pa se zapira z birokratskimi mejami. V njej prevladujejo trije ključni modeli integracijske politike: model izključevanja, model asimilacije in pluralistični model (Bešter 2007). Najbolj tipična predstavnica prvega modela je Nemčija, ki priseljencem odreka državljanstvo, politično participacijo in dostop do socialnega sistema. Francija z modelom asimilacije spodbuja vključevanje priseljencev v družbo, a jim prepove izražanje drugačnih kulturnih navad. Pluralistični oz. multikulturni model integracije poznamo na Švedskem in Nizozemskem. Značilnost tega modela je, da se migrante sprejme kot manjšine, podeljene so jim enake pravice kot državljanom ob hkratnem ohranjanju izvornega jezika in kulture. Priseljenci ob sprejemanju vrednot večinske družbe lahko ohranjajo svojo drugačnost (Bešter 2007).

Slovenija se je z izbiro modela srečala šele po osamosvojitvi. V letu 1992 je bil ustanovljen Urad Vlade RS za priseljevanje in begunce, ki je urejal status začasnim beguncem. Leta 1999

je Državni zbor sprejel Resolucijo o imigracijski politiki RS in od takrat se nagiba k multikulturnemu modelu integracije, ki poudarja vključevanje migrantov v novo kulturo z ohranjanjem stika z izvorno kulturo (Medica in drugi 2010). Kulturna raznolikost tako doprinese k medsebojnemu spoznavanju, sodelovanju in oblikovanju novih, skupnih vrednot. Multikulturni model integracije spodbuja k »aktivnemu in odgovornemu sodelovanju z večinskimi prebivalstvom v javni sferi družbenega življenja« (Bešter 2007, 116).

Ministrstvo za notranje zadeve opozarja, da je integracija dvostranski in dolgotrajen proces, pri čemer je nujno zasledovati človekove pravice in svoboščine. Cilj je zagotoviti enake socialne, ekonomske in civilne pravice in preprečevati diskriminacijo. Na Ministrstvu za notranje zadeve RS (2013) so mnenja, da je za migrante ključno znanje jezika, zato podpirajo programe učenja slovenskega jezika, seznanjanja s slovensko zgodovino, kulturo in ustavno ureditvijo ter ponujajo brezplačno opravljanje izpita iz slovenskega jezika.

V praksi je integracija še vedno kritizirana. Rasizem in izkazovanje večvrednosti je pogosto opaziti tudi v slovenski družbi (Medica in drugi 2010). Programi integracije in vključevanja beguncev se izvajajo predvsem s strani različnih nevladnih organizacij, kot so Slovenska filantropija, Društvo Odnos, Fridolin, center za enake možnosti mladih in Inštitut za afriške študije.

5.3 Transnacionalno državljanstvo

V zadnjih dvajsetih letih je svet doživel velike spremembe, ekonomska rast in globalizacija sta sprožili internacionalne migracije. Transnacionalizem je močno povezan z migracijami, saj so migrantske čezmejne aktivnosti ljudi del njihovega življenja v državi prejemnici. Definicija transnacionalizma ni jasna. Basch in drugi (1994, 6) ga definirajo kot proces, v katerem migranti v vsakdanjih aktivnostih oblikujejo in vzdržujejo družbene, ekonomske in politične odnose, ki povezujejo državo izvora z državo sprejemnico. Oblikuje se transnacionalno družbeno okolje, ki se širi preko državnih meja. Na podlagi tega se je razvil koncept transnacionalnega državljanstva. Slednji ima pravni in družbeni vidik. Pravni vidik (na ravni Evropske unije) se navezuje predvsem na prečkanje meja, možnost bivanja znotraj Evropske unije, dostop do konzulatov ter možnost kandidiranja za evropske poslance in izvolitev le-teh. Kljub temu je pozornost večkrat na družbenem vidiku. Največkrat se opazuje in raziskuje transnacionalne ekonomske aktivnosti, vendar pa ta vidik državljanstva zajema tudi drugo čezmejno delovanje, tj. družbene in politične aktivnosti. Posledica teh so vzpostavljena socialna omrežja v obeh državah ter multiple identitete.

Van Meeteren (2012) razlikuje med tremi različnimi motivi za migracije, ki jih imenuje aspiracije: investicijske aspiracije, aspiracije ustalitve ter aspiracije legalizacije. Med prve spadajo migranti, ki si v državi sprejemnici želijo zaslužiti dovolj denarja in se nato vrniti domov. Za razliko od njih si tisti z aspiracijami ustalitve želijo ostati v novi državi in si tam ustvariti življenje. Migranti te vrste izhajajo iz držav z ekonomskimi problemi, visokimi stopnjami nezaposlenosti in korupcije ter se tja ne nameravajo več vrniti. Zadnja skupina migrantov si želi pridobiti legalni bivanjski status, saj le-tega povezujejo z boljšo kakovostjo življenja. Transnacionalne aktivnosti posameznikov so odvisne od njihovih aspiracij. Tisti, z investicijskimi aspiracijami, najbolj pogosto pošiljajo zaslužen denar nazaj v državo izvora. Ker se nameravajo vrniti domov, so bolj nagnjeni k ohranjanju socialnih stikov z družino in prijatelji v domačem okolju. Ljudje z aspiracijami ustalitve so manj socialno transnacionalno aktivni, vendar so bolj aktivni v različnih migrantskih skupnostih v novi državi, saj tako ostajajo povezani z domačo državo in kulturo. Politično najbolj transnacionalno aktivni so migranti z aspiracijami legalizacije, saj je bila prav politična situacija doma pogosto razlog za njihov odhod. Begunci zapustijo svojo državo zaradi ogroženosti življenja in slabe politične situacije, zato predvidevam, da so transnacionalno politično aktivni.

Van Meeteren (2012) piše, da so izkušnje zakonitih in nezakonitih migrantov drugačne. Med slednje spadajo tudi prosilci za azil. Kljub temu, da osebe s priznanim statusom begunca in osebe s priznano subsidiarno zaščito dobijo začasni in legalni status, pa se soočajo z enakimi težavami. Van Meeteren (2012) ugotavlja, da so nelegalni priseljenci transnacionalno neaktivni. Manjkrajt obiščejo domovino in zaradi ovir vanjo manj investirajo. V transnacionalne aktivnosti so manj vpleteni, saj si težko ustvarijo stabilno situacijo zase. Strukturna izključenost, ki je posledica njihovega imigrantskega statusa, vpliva na transnacionalne sposobnosti. Portes (2001) je ugotavljal, da je transnacionalizem imigrantov povezan z ekonomskim in pravnim statusom v sprejemni državi. Ker nelegalni migranti v državi gostiteljici poskušajo le preživeti, se implicitno domneva, da posledično niso vpleteni v transnacionalne aktivnosti.

5.4 Konstrukcija tujca

Hitrost integracije na posameznih dimenzijah je poleg integracijskih politik odvisna tudi od pripravljenosti družbe, da sprejme tujce.

Različni avtorji (Medica in Lukič 2011, Komac 2007, Zavratnik Zimic 2004) pišejo o tem, da je odnos do migrantov večinoma negativen. Bauman (2004) pravi, da so revni, prosilci za azil

in begunci nujna posledica modernizacije. Izvrženi so iz kapitalističnega sistema in so zanj neuporabni. Ker nimajo (ekonomske) moči, tudi nimajo nobene pravice do izbire lastne identitete. Tujci niso dojeti kot posamezniki, ampak jim je avtomatično vsiljena skupinska identiteta tujca (Simmel 1908). Meje med državami in družbami predstavljajo identitetne razlike med »mi« in »oni«. Tisti, ki te meje prestopi, postane tujec in razbija intrinzične vrednote neke družbe (Kralj 2008). Mediji in politične elite se trudijo prikazati sliko, kjer migranti ogrožajo meje med znotraj-zunaj oziroma med nami-njimi. Pogosto sta posledici tega kriminalizacija in penalizacija »nevarnih« skupin, kamor spadajo tudi prosilci za azil ter ljudje s statusom begunca (Kralj 2008). Said (2005) govori o verigi drugačenja, ki homogenizira tujce. Poleg tega jih še razvršča (v hierarhično lestvico) in tipizira. Drugačno se v tem primeru povezuje z odklonskim in škodljivim, kar pa otežuje integracijo. Tujec je osumljenec, ne da bi kaj storil. Danes vsi muslimani zaradi dogodkov enajstega septembra 2001 predstavljajo kolektivne osumljence. Raznolikost vidijo ljudje kot vzrok za več kriminala, slabo učinkovitost vlade in višjo stopnjo nezaposlenosti (Uslaner 2010).

O vplivu etnične raznolikosti in možnosti vključevanja imigrantov in manjšin govorita med seboj nasprotni si kontaktna in konfliktna teorija. Prva govori o tem, da raznolikost spodbuja medetnično toleranco in kepi zaupanje. Predpostavlja se, da stik različnih kultur, ras, etnij in religij zmanjšuje sovraštvo do drugačnih ljudi. To pomeni, več kot imamo stika z begunci, manj predsodkov imamo (Putnam 2007). Nasprotno po konfliktni teoriji raznolikost spodbuja zunajskupinsko nezaupanje in znotrajskupinsko solidarnost. Forbes (2004) ugotavlja, da je stik med kulturno, rasno, etnično itd. različnimi ljudmi vzrok za diskriminacijo. Bolj ko so ljudje drugačni od nas, manj jim zaupamo in bolj se držimo »svojih«.

Putnam (2007) obe teoriji zanika in ugotavlja, da so Američani, ki živijo v bolj raznolikem okolju, manj zaupljivi. Predlaga *constrict theory* oziroma teorijo krčenja in piše, da raznolikost sproži anomijo in družbeno izolacijo. Ljudje se na raznolikost odzovejo z učinkom »želve«, kar pomeni, da se umaknejo iz kolektivnega življenja, ne zaupajo sosedom, so manj dobrodelni in od skupnosti pričakujejo le najslabše. Uslaner (2010) zanika Putnamovo teorijo in pravi, da je segregacija (in ne raznolikost) vzrok nizkega generaliziranega zaupanja. Segregacija ljudi izolira, onemogoča stike in ustvarja neenakost. Uslaner še opozarja, da je generalizirano zaupanje pomembno, saj gre za zaupanje v ljudi, ki so drugačni od nas. Takšno zaupanje ustvarja premostitveni socialni kapital, krepijo se vezi z drugačnimi od nas, kar je pomembno za dobro družbeno integracijo.

Treba se je zavedati, da so po letu 1980 globalne neenakosti sprožile nov val migracij v Evropo, kar je sprožilo novo antimigrantsko gibanje in novo obliko rasizma. Moderni ali novi rasizem so prepričanja in prikriti odnosi, ki »drugega« postavijo v podrejen položaj. Poudarek ni na negativnem odnosu do drugačnih, ampak na povečevanju in favoriziranju lastne skupine. Hanžek (2006) opozarja, da je moderni rasizem za prikrito obliko rasizma, ki se kaže v »ampak situacijah«. »Večina kandidatov za ljubljanskega župana je ZA džamijo, AMPAK poudarjajo, da je treba poskrbeti, da se bo vklapljala v urbanistične načrte, AMPAK treba je poskrbeti, da bodo pridobljena vsa potrebna dovoljenja, AMPAK je potrebno paziti na vire financiranja, AMPAK je potrebno preprečiti muslimanski terorizem ...« (Hanžek 2006). Moderni rasizem se začne s stereotipi in predsodki, ki se manifestirajo v zelo subtilnih oblikah. Podoben je okoljevarstvenemu NIMBY (not in my back yard²) efektu. Ljudje sicer verjamejo, da so spremembe (nove ceste, odlagališča in vetrni mlini) potrebne, a le če se ne dogajajo v njihovi neposredni bližini. Podobno je z modernim rasizmom: ljudje sicer nimajo nič proti beguncem, dokler ti ne postanejo njihovi sosedi, šefi ali sošolci njihovega otroka.

Integracija je poleg stopnje ksenofobije in rasizma odvisna še od pogojev v izvorni državi, osebnostnih lastnosti priseljence, od pogojev v sprejemni državi in obstoja socialnih mrež v državi sprejema (Vrečer 2007, 43).

5.5 Adaptacija beguncev

Robert Merton (1938) je raziskoval, kako se ljudje soočajo z družbenimi napetostmi. Meni, da vsi ljudje nimajo enakih možnosti za uresničevanje skupnih vrednot, kar lahko potisne posameznike v smer deviantnega vedenja. Položaj posameznika znotraj družbene strukture oblikuje njegove odzive. Chan in Plüss (2013) sta mnenja, da lahko z istim modelom opazujemo adaptacijo migrantov v družbo. Družbeni cilj je integracija, kar migrantom lahko povzroči stres in frustracije. Odzivi na to so lahko različni, menita avtorja in povzemata Mertona ter opisujeta konformizem, ritualizem, umik, inovacijo in upor. Odziv posameznika je odvisen predvsem od njegovega položaja znotraj družbene strukture.

Konformnost je strategija za migrante, ki si ne želijo izstopati in biti drugačni. Konformni migranti si prizadevajo za integracijo in sprejmejo dominantno kulturo in institucionalna sredstva za doseganje tega cilja. Merton (1938) trdi, da je to najbolj pogosta strategija adaptacije. Ritualisti zavračajo družbene cilje, tj. integracijo, a se kljub vsemu držijo pravil. Ritualni migranti se držijo tistega, kar poznajo, in se zatekajo ter ustvarjajo etnične skupine.

---

² Ne na mojem dvorišču.

Primer ritualistov so skupnosti kitajskih migrantov. Prilagoditvena strategija migrantov je tudi umik. Ker integracije niso zmožni, opustijo tako družbene cilje kot tudi institucionalizirana sredstva za njihovo doseganje. Sprijaznijo se z dejstvom, da so različne etnične skupine različno tretirane. Povezovanje s svojo etnično skupino ni pravilo, prej izjema. So individualisti, ki sebe vidijo kot transmigrante. Inovatorji so tisti migranti, ki sprejemajo družbene cilje in vrednote, a zavračajo institucionalizirana sredstva za njihovo doseganje, uporabljajo pa nekonvencionalna, celo deviantna sredstva. Dejansko živijo transnacionalna življenja in opuščajo in rekonstruirajo svoje nacionalne identitete. Chan in Plüss (2013) pišeta o tem, da transnacionalnost ovira integracijo v družbo. Migranti inovatorji si prizadevajo za bolj tolerantno družbeno klimo. Podobno kot inovatorji tudi uporniki zavračajo družbene cilje in sredstva za njihovo doseganje, vendar si za razliko od njih aktivno prizadevajo za novo enakopravno družbo. Prizadevajo si za nov družbeni red, ki bi sprejemal drugačnost.

6 Povezanost med različnimi dimenzijami integracije beguncev

Različne dimenzije integracije so med seboj prepletene in soodvisne. V poglavju predstavim povezanost med omenjenimi dimenzijami. Osredotočim se na medsebojni vpliv socialne in ekonomske integracije ter na njun skupni vpliv na identifikacijsko integracijo.

6.1 Medsebojni vpliv socialne in ekonomske integracije

Portes (1995a, 12) ugotavlja, da so ekonomske transakcije umeščene v socialna omrežja. Vključenost v omrežja spodbuja ekonomske in poklicne možnosti. Korpi (v Field 2008) raziskuje nezaposlenost na Švedskem in ugotavlja, da večje, kot je število vključenih v omrežje brezposelnega, večja je verjetnost zaposlitve. Dobra socialna integracija tako pomeni boljšo ekonomsko integracijo. Vključenost posameznika v širša omrežja je povezana z večjim nadzorom tako nad njim kot tudi nad ostalimi vključenimi. V tem primeru ima posameznik večje zaupanje, da se bo dogovorjena ekonomska transakcija zgodila (Portes 1995a, 13). Portes mehanizem nadzora, zaradi katerega se vključeni v omrežja ne morejo izogniti dogovorjenemu, imenuje vsiljeno zaupanje. Vključenost v omrežja in posedovanje socialnega kapitala tako predstavljata bližnjico do pozitivnih ekonomskih učinkov.

Znanje, ki ga migranti prinesejo s seboj, je pogosto razvrednoteno, zato je ob neznanju jezika njihova ekonomska usoda odvisna od omrežij, v katera so vključeni. Portes ugotavlja, da so migranti premalo institucionalizirani in imajo premalo materialnih sredstev, da bi bili lahko

ekonomsko integrirani. Posledično so se prisiljeni obrniti na lastna omrežja. Po njegovem mnenju diskriminacija spodbudi zgoraj omejeno solidarnost in vsiljeno zaupanje.

Kot omenjeno zgoraj, sta v primeru omejene solidarnosti solidarnost in skupinsko orientirano obnašanje posledica okoliščin, v katerih so se znašli. Skupna kultura, običaji in jezik jih definirajo, povezujejo in oblikujejo v zaprte skupine. Na tak način se zavarujejo pred večinsko družbo. Portes kot primer navaja kitajske četrti v ZDA, ki so se oblikovale kot posledica slabe socialne integracije. Na drugi strani je vsiljeno zaupanje instrumentalno orientirano, kjer je vedenje posameznika podrejeno notranjemu skupinskemu nadzoru (Portes 1995a, 12). Cilji skupine so tisti, ki narekujejo ekonomsko vedenje. Zaprtje socialnega omrežja je predpogoj za učinkovito delovanje vsiljenega zaupanja. Nagrade in kazni s strani skupnosti so večinoma nematerialne, vendar imajo dolgoročno gledano lahko materialne posledice (Portes in Sensenbrenner 1993).

Obe omenjeni vedenji pomenita zapiranje družbenih omrežij in s tem slabo socialno in posledično slabo ekonomsko integracijo.

Avtorica Sanyal (2009) ugotavlja, da ekonomska integracija vpliva nazaj na socialno. Socialni kapital nastane kot stranski produkt zasledovanja ekonomskih ciljev. Vrečerjeva (2010, 494) ekonomsko integracijo vidi celo kot predpogoj za socialno. Ekonomska deprivacija sproža občutke nemoči. Nasprotno, vključenost na trg dela viša stopnjo zaupanja v ljudi, ki so bolj pripravljeni pomagati drug drugemu. Višanje stopnje socialnega kapitala poveča pretok informacij in okrepi socialno integracijo (Sanyal 2009, 532). Sanyalova (2009, 543) je raziskovala, ali lahko ekonomske vezi pozitivno vplivajo na družbene odnose. Na primeru indijskih žensk je dokazala, da imajo ekonomske vezi pozitivne družbene posledice ter da ustvarjajo socialne vezi.

6.2 Vpliv socialne in ekonomske integracije beguncev na identifikacijsko integracijo

Bosswich in Heckmann (2006) pišeta, da se občutki pripadnosti lahko razvijejo skozi integracijski proces. Identifikacija je posledica sodelovanja v družbi in njenega sprejemanja. Vključenost v socialna omrežja zmanjša občutke izoliranosti. Migrant se mora v novi državi vključiti v socialna omrežja, da si povrne občutke identitete in kontinuitete s svojim prejšnjim jazom.

Identifikacijska integracija je tesno povezana s kolektivnimi identitetami in pripadnostjo. Kolektivna identiteta je občutek pripadnosti neki skupini in je odvisna tako od subjektivnih kot objektivnih kriterijev. Odvisna je od posameznikov, ali jo bodo sprejeli in izkazovali, ter hkrati od priznanja »drugih«. Konstrukcija kolektivne identitete je povezana s konstrukcijo tujca. Obe temeljita na razlikovanju med »mi« in »oni« (Žagar v Gaber in drugi 2003, 128). Nehomogenost družbe pomeni vertikalno stratifikacijo in obstoj marginaliziranih subkultur. Bosswich in Heckmann (2006) opozarjata, da so migranti pogosto vključeni prav v te dele družbe. Burnett (2013) ugotavlja, da oznaka »begunec« zmanjša človekov ekonomski in socialni status in uniči samozavest.

Če imajo ljudje denar, so bolj aktivni v družabnem življenju, lahko potujejo, obiskujejo sorodnike, kulturne prireditve, so bolj zdravi in si povrnejo samospoštovanje (Vrečer 2010). Tako ekonomska integracija spodbudi socialno in skupaj vplivata na identifikacijsko.

Sanyalova (2009) z raziskovanjem vpliva mikrokreditov opazuje njihov pomen za življenja žensk v Indiji. Ugotavlja, da ekonomska integracija spodbuja nastanek šibkih vezi in posledično vpliva na občutke solidarnosti in skupinske pripadnosti. Novonastalo zaupanje omogoča identifikacijo in kolektivno akcijo.

7 Empirični del

Na temo integracije migrantov je bilo opravljenih kar nekaj raziskav. V slovenskem prostoru so te fokusirane predvsem na integracijo delavcev migrantov in priseljencev iz nekdanje Jugoslavije (Komac 2007). Mednarodna raziskava³, ki v splošnem zajema integracijo migrantov, uvršča Slovenijo na osemnajsto mesto med enaintridesetimi državami Evrope in Severne Amerike. Raziskava kaže, da je Slovenija precej naklonjena združevanju družin, da pa je dostop do politične participacije in nacionalizacije zelo slab. V raziskavi je ugotovljeno, da trg dela ostaja precej omejen. Kljub temu, da so pravice delavcev migrantov v veliki meri izenačene s pravicami državljanov, pa jim začasnost statusa pogosto preprečuje dolgoročno ekonomsko integracijo (Huddleston in drugi 2011). Pajnikova (Pajnik in drugi 2001) je s sodelavci opravila raziskavo, v kateri so prebežnike v azilnem domu in centru za tujce spraševali, v kolikšni meri so se pripravljene povezati s pripadniki različnih skupin. Izkazalo se je, da so se pripravljene integrirati: 88 % se jih želi naučiti jezika in prevzeti slovenske navade in v 85 % si želijo prijateljskih stikov s slovenskimi državljani.

---

³ Migrant integration policiy index III (Huddleston in drugi 2011).

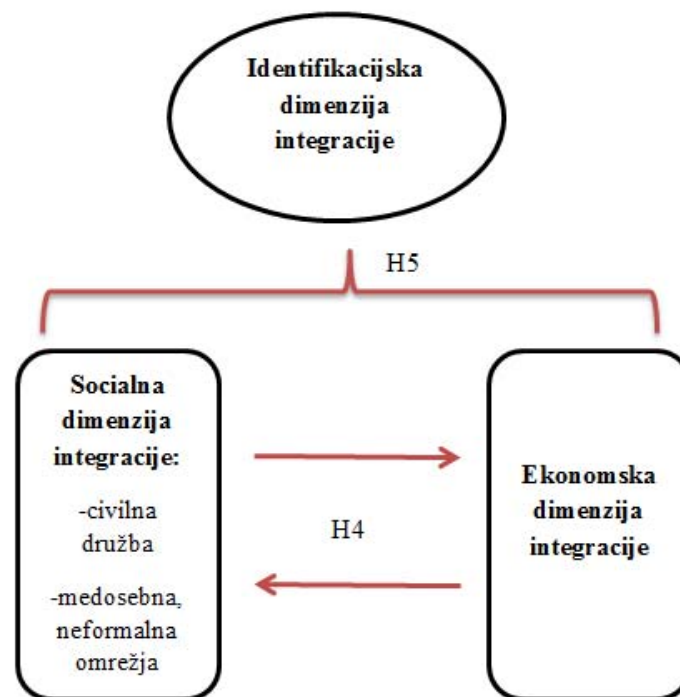
V slovenskem prostoru je še vedno praznina na področju izkušenj beguncev v slovenski družbi. V empiričnem delu magistrske naloge bom obravnavala njihove izkušnje glede obravnavane teme. Čeprav so glavni akterji, imajo premalo možnosti izraziti svoje poglede in prepričanja. Kvalitativna raziskava je v osredje postavila mnenja in razmišljanja beguncev. Begunci so kot marginalizirana skupina pogosto preslišani ali pa so njihovi pogledi ter življenja predstavljeni izkrivljeno. Raziskava je nadaljevanje raziskovanja iz mojega diplomskega dela na temo prosilcev za azil. Zanimalo me je, kaj se zgodi, ko prosilec dobi status in zapusti azilni dom.

7.1 Hipoteze

Različni avtorji navajajo različno število dimenzij integracije, sama se osredotočam predvsem na socialno, ekonomsko in identifikacijsko. Zanima me, v kolikšni meri se lahko begunci pri naštetih dimenzijah integrirajo v okolje. Postavila sem dva sklopa hipotez: v prvem preverjam stanje na različnih dimenzijah integracije, v drugem pa povezanost med naštetimi dimenzijami, vpliv socialne na ekonomsko integracijo in njun skupni vpliv na identifikacijsko integracijo.

Na podlagi zgoraj opisane teorije sem oblikovala model integracije (glej Sliko 6.1). Predpostavljam, da so dimenzije integracije med seboj povezane. Kot predvideva Portes (1995a), socialna integracija, ki jo sestavljajo omrežja neformalnih in formalnih vezi, vpliva na ekonomsko integracijo. Sanyalova (2009) je ugotovila, da socialni kapital nastane kot stranski produkt zasledovanja ekonomskih ciljev in tako ekonomska integracija vpliva nazaj na socialno. Dobra socialna integracija tako pomeni tudi dobro ekonomsko integracijo, v kombinaciji pa imata vpliv na identifikacijsko dimenzijo integracije.

Slika 7. 1: Model integracije

H1: Begunci so šibko socialno integrirani v slovensko družbo.

Socialno integracijo lahko opazujemo preko socialnih mrež in socialnega kapitala, tj. preko prijateljskih in intimnih stikov v šoli, na delovnem mestu ter v prostem času. Interakcije med ljudmi se dogajajo tudi v različnih civilnih organizacijah. Putnam (2007) vidi članstvo v takih organizacijah kot pomembno dimenzijo socialnega kapitala. Civilna družba je nepogrešljiva za integracijo in socialno kohezijo družbe, saj omogoča pogoje za srečevanje, (medkulturno) učenje, vzpostavljanje in razvijanje socialnih omrežij in dialoga ter državljansko participacijo (Jazbec v Medica in drugi 2010, 216). Dobra socialna integracija pomeni posedovanje povezujočega kot tudi premostitvenega socialnega kapitala. Slednji združuje ljudi različnih družbenih kategorij (Field 2008).

H2: Begunci so šibko ekonomsko integrirani v slovensko družbo.

Po mnenju Portesa in Sensenbrenerjeve (1993) je ekonomska usoda močno odvisna od družbenih struktur, v katere so migranti vključeni, in od skupnosti. Aktiviranje teh vezi doprinese oprijemljive (posojilo denarja brez obresti in različni popusti) ali neoprijemljive

(informacija o zaposlitvi, priporočila) ekonomske koristi. Avtorja pišeta o tem, da izkušnja diskriminacije migrante pogosto skupinsko orientira (navznoter), kar onemogoči ekonomsko integracijo.

H3: Begunci so šibko identifikacijsko integrirani v slovensko družbo.

Posameznik je dobro identifikacijsko integriran, kadar razvije občutek pripadnosti določeni družbi. Ker se lahko identificira z različnimi stvarmi, skupnostmi, to ne pomeni, da nujno opusti identifikacijo z izvorno državo (Bešter v Komac 2007). Portes (1995b) ugotavlja, da imigrantske skupine veže močna solidarnost članov, ki so pogosto diskriminirani s strani večinskega prebivalstva. Podrejenost okrepi občutek »mi«, zaradi česar se ne identificirajo z novim okoljem. Posledica razslojenosti družbe so marginalizirane skupine. Mednje sodijo tudi migranti, ki so po mnenju Portesa in Zhouja (1993) »segmentirano asimilirani«. Migranti tako ne pripadajo niti državi gostiteljici niti izvorni državi in se ne integrirajo identifikacijsko. Na podlagi tega predpostavljam, da so ljudje s statusom begunca ali subsidiarne zaščite slabo identifikacijsko integrirani.

H4: Med begunci obstaja medsebojni vpliv socialne in ekonomske integracije.

Portes (1995a, 12) ugotavlja, da so ekonomske transakcije umeščene v socialna omrežja. Vključenost v omrežja spodbuja ekonomske in poklicne možnosti. Dobra socialna integracija tako pomeni boljšo ekonomsko integracijo. Sanyalova (2009) ugotavlja, da ekonomska integracija vpliva nazaj na socialno. Portes ugotavlja, da so migranti premalo institucionalizirani in imajo premalo materialnih sredstev, da bi bili lahko ekonomsko integrirani. Posledično so se prisiljeni obrniti na lastna omrežja. Po njegovem mnenju diskriminacija spodbudi omejeno solidarnost in vsiljeno zaupanje. Omejena solidarnost pomeni skupinsko orientirano obnašanje, kar je posledica okoliščin, v katerih so se znašli. V primeru vsiljenega zaupanja je vedenje posameznika podrejeno notranjemu nadzoru.

H5: Socialna in ekonomska integracija beguncev vplivata na identifikacijsko integracijo.

Bosswich in Heckmann (2006) ugotavljata, da se občutki pripadnosti lahko razvijejo v procesu integracijskega procesa. Identifikacija je posledica sodelovanja v družbi in njenega sprejemanja. Vključenost v socialna omrežja zmanjša občutke izoliranosti. Vrečerjeva (2010, 494) piše, da je ekonomska integracija predpogoj za integracijo v drugih dimenzijah. Sanyalova (2009) z raziskovanjem vpliva mikrokreditov opazuje njihov pomen za življenje žensk v Indiji. Ugotavlja, da ekonomska integracija spodbuja nastanek šibkih vezi in

posledično vpliva na občutke solidarnosti in skupinske pripadnosti. Novonastalo zaupanje omogoča identifikacijo in kolektivno akcijo.

7.2 Metodologija

Niti koncept socialnega kapitala niti socialna omrežja nimajo enotne metode in sistema merjenja. Merjenje je prepuščeno predvsem raziskovalcu, ki izbere zanj najbolj primerno metodo raziskovanja.

V magistrskem delu je uporabljena kvalitativna metoda, saj omogoča pridobitev poglobljenih, relevantnih informacij. Znanstveni razgovor, intervju, je tehnika zbiranja podatkov s pogovorom, ki je usmerjen in ima nek cilj (Flere 2000). Prednost intervjujev je v tem, da gre za relativno ekonomično obliko zbiranja podatkov.

Izvedeni so bili neposredni, delno strukturirani, individualni intervjuji z begunci. Značilnost takih intervjujev je, da vprašanja niso vnaprej strogo postavljena in posledično tudi ni vnaprej določenih odgovorov (Flere 2000, 116). Odprt pogovor vodi v opazovanje sveta s perspektive vprašanega. Namen ni posplošitev na populacijo. Moj glavni cilj je bil ugotoviti, v kakšna socialna omrežja so posamezniki vpeti in v kolikšni meri se čutijo na različnih dimenzijah integrirane v družbo. Vprašanja za intervjuje so izhajala iz ciljev naloge in raziskovalnega problema. Intervjuji so potekali v sproščenem in zaupnem okolju, v domovih intervjuvancev, parkih in drugih javnih prostorih. Udeležencem sta bila predstavljena namen raziskave in njen potek. Intervjuji so bili snemani z diktafonom, pri čemer je bila udeležencem zagotovljena anonimnost. Za lažjo obdelavo podatkov je bil kasneje narejen prepis intervjujev. Omenjena metodologija ima svoje ovire in težave. Flere (2000, 113) opomni, da je potrebno biti pozoren na vsebinsko in časovno omejitev intervjuja, saj v nasprotnem primeru lahko pride do demotivacije intervjuvanca. Opozarjam, da so pričanja intervjuvancev odsevi njihovih lastnih izkušenj in zato subjektivna. Težava, s katero sem se srečala, je bila, da so bili vprašani med seboj različno mentalno sposobni in motivirani za razgovor. Flere (2000) kot oviro vidi tudi jezik, zaradi katerega lahko nastanejo težave pri ubeseditvi svojih misli. Intervjuji so tako potekali v slovenskem in angleškem jeziku, samo enkrat sem si pomagala s spletnim prevajalnikom.

Z intervjuji sem poskusila izmeriti egocentrična omrežja posameznikov. Zanimalo me je predvsem, kakšna omrežja formirajo okoli sebe ter kakšno funkcijo imajo ta omrežja. Poskušala sem ugotoviti količino in vrsto socialnega kapitala, ki ga imajo, opazovala pa sem

tudi njegov vpliv na dimenzije integracije. Dobljene odgovore sem analizirala tako, da sem določila pomensko zaključene enote, ki se nanašajo na različne teme. Nato sem uporabila postopek odprtega kodiranja in kodam pripisala pomen. Te pojme sem združila v kategorije in jim pripisala značilnosti. Poskusila sem ugotoviti, kakšni so odnosi med njimi. Na podlagi analize sem naredila poskusno teorijo kot interpretacijo opravljenih intervjujev, na način »utemeljene teorije« po Glaserju in Straussu (1967). Taka utemeljena teorija je kontekstualna in kratkega dometa in velja le v določenem okolju in kontekstu. Pojasnjuje majhne dele stvarnosti, ki jih ni mogoče posploševati brez dodatnih opredelitev. Ker so ugotovitve omejene, jih ne imenujemo »teorija«, ampak pravilnosti. Namen utemeljene teorije je odkriti ponavljanje značilnih interakcij, dogodkov ali komunikacij.

7.3 Vzorec

V intervjujih je sodelovalo 7 migrantov moškega spola⁴, starih od 17 do 21 let. Od tega jih je bilo 5 iz Afganistana in 2 iz Afrike. Njihov status se razlikuje, dvema je priznan status begunca, ostali imajo subsidiarno obliko zaščite. Vsi živijo v Ljubljani, izven azilnega doma. Trije so nastanjeni v zasebnih namestitvah, ostali v dijaških domovih, vsi pa imajo izkušnjo življenja v integracijski hiši. V nalogi so zaradi zagotavljanja anonimnosti označeni z velikimi tiskanimi črkami. V intervjujih se je kmalu začel pojavljati vzorec, ki je nakazoval, da imajo vsi vprašani podobne izkušnje. To je tudi razlog, da v raziskavo ni bilo vključenih več beguncev.

7.4 Analiza podatkov

Analizo sem začela s kodiranjem tako, da sem določila pomensko zaključene enote. V raziskovanem primeru se vprašanja nanašajo na različne teme. Te enote sem poimenovala – z razčlenitvijo besedila sem dobila 4 enote: socialna omrežja in zaupanje ter socialna, ekonomska in identifikacijska dimenzija integracije.

Spodaj je prikazan način kodiranja enega odseka iz intervjuja.

---

⁴ Ženske v raziskavo niso bile vključene, saj je begunk veliko manj kot beguncev.

Odlomek iz intervjuja

Do you feel economically included enough?

No. Because I don't have a job. I want to live a normal life, like a normal person. Have a job, going on vacations. Reason is number one the language, two being a foreigner and there me not being a Slovenian citizen.

Ekonomska izključenost

Delo

Pomen dela

Ekonomska integracija = služba = denar

Pomen jezika

Tujec

Državljanstvo

Definicije kod

Ekonomska izključenost: ekonomska izključenost je pogosto temelj za številne druge diskriminacije. Indikatorji ekonomske izključenosti so otežen dostop do izobraževanja, nedostop do dela, brezposelnost, pomanjkanje informacij, pomanjkanje možnosti izbire polica.

Delo: delo je opravljanje nalog, ki zahtevajo fizični ali psihični napor s ciljem ustvarjanja proizvodov ali storitev, ki zadovoljujejo človeške potrebe. Je dejavnost, cenjena s strani drugih. Delo je lahko plačano ali neplačano. Koncept dela je družbeno konstruiran in spremenljiv.

Pomen dela: delo je pravica in obveznost. Lahko nam predstavlja človeško bistvo, izvir ustvarjalnosti in temelj samouresničitve na eni strani, na drugi pa prisilo, napor in osnovo odtujevanja. Delo je centralno, v časovnem (zapolni dan) in pomenskem (je vrednota, norma) smislu.

Ekonomska integracija = služba = denar: zaposlenost daje občutek identitete. Nezaposlenost ima finančne in socialne posledice. Dohodek namreč omogoča svobodo zunaj dela.

Slovenski jezik: od beguncev se pričakuje, da se naučijo slovenskega jezika, saj na ta način lažje komunicirajo in delujejo v slovenski družbi. V ta namen obiskujejo tečaj slovenskega jezika.

Pomen jezika: »Meje mojega jezika so meje mojega sveta« Wittgenstein (1976). Jezik omogoča komunikacijo med ljudmi. Je kot okvir, skozi katerega opazujemo svoje okolje. S pomočjo jezika lahko ubesedimo svoje misli in želje, nestrinjanje in upor. Jezik lahko povezuje ljudi. Pomena jezika se zavedamo šele, ko se znajdemo v državi, katere jezika ne poznamo, ne razumemo.

Tujec: tuj človek je tisti, ki ni »naš«. Koncept tujca je povezan z vzpostavljanjem lastne nacionalne identitete na račun omejevanja drugačnosti in sklicevanja na zaščito prvobitnosti. Tujci naj bi namreč »našim«, Evropejcem, odvzemali delovna mesta, živeli »na njihov račun«, ogrožali njihove vrednote in zviševali stopnjo kriminala. Tujci imajo posledično lahko težave pri socialni, ekonomski in identifikacijski integraciji.

Državljanstvo – status – Slovenec: Državljanstvo je pravna vez med posameznikom in državo ter prinaša občutek identitete ter – še pomembneje, posameznikom omogoča vrsto pravic. Apatridnost (odsotnost državljanstva) ima lahko usodne posledice za posameznike. Posredovanje državljanstva neke države je bistvenega pomena za polno udeležbo v družbi in je predpogoj za uživanje vseh pravic; nekatere pravice, kot je volilna, lahko uživajo le državljani. Osebe brez državljanstva pogosto ne morejo pridobiti osebnih dokumentov; ker so brez državljanstva, jih oblasti lahko priprejo. Velikokrat jim tudi niso omogočene temeljne pravice, kot so pravica do izobraževanja, do zdravstvenega varstva ter do zaposlitve.

7.5 Ugotovitve

Poskusna teorija, ki jo predstavim, je zgolj poskus interpretacije opravljenih intervjujev po načinu »utemeljene teorije« po Glasserju in Straussu. Ureja misli intervjuvanih v povezano pripoved, ki naj bi imela tudi praktično usmerjevalni pomen. Taka utemeljena teorija je kontekstualna in kratkega dometa. Velja le v določenem okolju in kontekstu. V mojem primeru velja za trenutno situacijo v Ljubljani v trenutnem času.

7.5.1 Socialna omrežja in zaupanje

V magistrskem delu postavljam v osredje egocentrična socialna omrežja. Želela sem, da vsak vprašani opiše svoje lokalno omrežje z naštevanjem pomembnih oseb v svojem življenju. Na tak način bi dobila vse alterje, povezane v omrežje ega. Kljub temu se je izkazalo, da to ni

pravi način. Vprašani niso želeli odgovarjati poimensko, zato število vključenih v omrežja ni navedeno.

Iz intervjujev ugotovim, da so vprašani vključeni v različna socialna omrežja. Različna sta število in tip vezi, vendar omrežja zadovoljujejo tako materialne kot nematerialne vire. Opazujem lahko predvsem prijateljska omrežja, ki nudijo finančno in emocionalno oporo, kot tudi diferencirana, velika omrežja. Slednja, ki se vzpostavijo med sosedi in v šoli, služijo predvsem za zapolnitev in minevanje časa. Prijateljska omrežja se oblikujejo okoli prijateljstva, le-to je iskren, zaupen odnos med ljudmi, ki so si naklonjeni in med seboj dobro sodelujejo. Običajno so prijatelji podobno misleči. Prijateljstvo temelji na skupnih interesih, mišljenjih ali čustvovanju. Odnos prijateljstva je nujno dvostranski. Oblikovanje prijateljskih vezi je kompleksno. Prijateljsko omrežje mora vsebovati zaupanje. Putnam (1993) vidi zaupanje kot posledico socialnega kapitala. Za sociologe je lahko zaupanje last posameznikov, družbenih odnosov ali družbenega sistema. Vsekakor je zaupanje predpogoj za vzpostavitev stabilnih razmerij, razmerij izmenjave in predpogoj za učinkovito sodelovanje. Zaupanje nikakor ni nekaj, kar se da kupiti, potrebna je dolga procesna graditev, izgubimo pa ga lahko v hipu. Različni avtorji zaupanje različno opredelijo. Smelser in Swedberg (1994) trdita, da je zaupanje nekaj nujnega, saj niti družba niti družbene institucije brez njega ne morejo obstajati. Barbara A. Misztal (1996) pravi, da je zaupanje vseprisotno in da ima razvojni potencial. Oblikuje vse vidike človekovega življenja in je osnova dolgoročnega ekonomskega razvoja. V tem primeru je lahko tudi nadomestek za birokratske vezi. Giddens (1990) pravi, da se zaupanje od vere razlikuje v svoji aktivnosti in možnosti izbire, loči pa dve vrsti (zaupanje v osebe in abstraktne sisteme). Zaupanje je vedno povezano z oddaljenostjo, prihodnostjo, vzajemnostjo ter tveganjem. Nekateri avtorji (Granovetter 1985) trdijo, da je sodelovanje posledica in osnova zaupanja. Putnam (1993) pravi, da je zaupanje nujno za učinkovito in odzivno institucijo. Socialni kapital je neločljivo povezan z zaupanjem oz. kakovostjo vezi. Socialne vezi so koristne do te mere, da se lahko zaneseš na presojo prijateljevih, partnerjevih itd. preferenc, interesov in čustev. V trenutku, ko narediš napako, se zaupanje lahko sesuje. Pričakujemo, da nam bo prijatelj dal dobra priporočila glede določene zadeve, saj mu zaupamo. Če temu ni tako, le-ta zgubi na svoji kredibilnosti. Vprašani izkazujejo različne stopnje zaupanja v soljudi. Kadar jim je najhuje in težko, se obračajo predvsem na svoje skrbnice⁵. I.: »The person I trust the most is my guardian.«⁶

---

⁵ Skrbnice, kot jim pravijo, so zakoniti zastopnik, dodeljen mladoletnikom brez spremstva, ki zaprosijo za mednarodno zaščito.

⁶ Oseba, ki ji najbolj zaupam, je moja skrbnica.

Kadar imajo težave, se obračajo nanje, saj pogosto nastopajo v vlogi mame. »Skrbnica, mama, mi veliko pomaga. Govori z mano. Poslušam, kaj mi reče, ker ima vedno prav. Reče, ti si moj sin. To meni veliko pomeni. Jaz tukaj v Sloveniji nimam svoje mame, zato mislim, da je ona moja slovenska mati.« S skrbnicami (ali kakšno drugo pomembno osebo) imajo begunci močne vezi. S.: »I have someone who is like a Slovenian mom to me. She is helping me a lot. Most of the times I go visit them on weekends.«⁷ Stiki z njimi so pogosti, čustveni, vzajemni in intimni. To jim daje občutek družine, pripadnosti in varnosti, kar glede na življenjsko zgodbo močno potrebujejo.

Poleg tega se močne, zaupne prijateljske vezi vzpostavijo tudi med begunci samimi. B.: »Imam enega dobrega prijatelja. Afganistanca.« Socialno omrežje se velikokrat oblikuje okoli etnične, rasne, spolne in razredne pripadnosti. Portes meni, da se imigrantska skupina zapre navznoter in pospešuje ter krepí povezujoč kapital. Zaprtje lahko razlagamo s konfliktno teorijo, ki pravi, da stik med imigranti in domačinsko družbo pripelje do konflikta med njima. Zaradi diskriminacije beguncem ne preostane nič drugega, kot da se povežejo med seboj (Forbes 2004). Iz tega bi sledilo, da se krepita omejena solidarnost ali vsiljeno zaupanje, kar za mojo raziskavo ne drži. S.: »I spend my free time with Slovenian girls and with African and also some Asian friends.«⁸ Ugotavljam, da so begunci vključeni v široka omrežja šibkih vezi. A.: »Veliko imam prijateljev, v šoli, v dijaškem domu, pa zunaj in na treningu.« Večja, kot so omrežja posameznikov, manj gosta so in manj je družbene kontrole (Portes 1995a, 9). Ugotovim lahko, da se znotraj omrežja oblikujejo podmnožice, tako imenovane klike. Na eni strani se družijo begunci med seboj, na drugi strani pa s slovensko družbo. Ti dve podmnožici pa se le redko mešata.

7.5.2 Socialna dimenzija integracije

Socialno dimenzijo integracije sem opazovala s pomočjo vprašanj o pristočasnih aktivnostih, neformalnih druženjih in vključenosti v civilno družbo. Menim, da dobra socialna integracija pomeni posedovanje tako premostitvenega kot tudi povezujočega socialnega kapitala.

Druženje pomeni biti rad in večkrat skupaj s kom. Človek je družbeno bitje, ki potrebuje stike z drugimi. Lahko so bolj ali manj pogosti, številčni in zaupni. Druženje običajno ni samo sebi namen. Je oblika socialne opore in način preživljanja (prostega) časa. Prosti čas je čas, ki ga človek preživi, ko ni v službi ali šoli. Prosti čas je v sodobni industrijski družbi vedno bolj

---

⁷ Imam nekoga, ki je kot moja slovenska mati. Veliko mi pomaga. Običajno jih obiskujem ob vikendih.

⁸ Svoj prosti čas preživim s slovenskimi deklet ter z afriškimi in nekaj azijskimi prijatelji.

tudi čas, ki ga posameznik uporablja za lastno regeneracijo, za druženje in vzdrževanje socialnih mrež, ki so posamezniku nujna opora v življenju. Čeprav je prosti čas razdrobljen na veliko manjših in skoraj nepovezanih drobcev, pa ima globok pomen, saj se v tem času odvija neformalna socializacija. Ljudje si želijo biti v prostem času z vrstniki, prijatelji. To pomeni tisto družbo, v kateri se počutijo dobro in v kateri so najbolj razumljeni (Bajzek in drugi 2003: 159). A.: »Svoj prosti čas preživljam s prijatelji, ki jih poznam tukaj iz dijaškega doma, od zunaj ali z Afganistanci. Gremo skupaj ven, včasih se kopat na jezero, skupaj treniramo.« Begunci so vključeni v različne prostočasne aktivnosti, predvsem športne narave. Organizirane vadbe so poleg športnega udejstvovanja tudi oblika druženja in s tem vključevanja v slovensko družbo. S tem se vzpostavlja premostitveni socialni kapital, ki združuje ljudi različnih družbenih kategorij. Nihče od vprašanih ne sodeluje v nevladnih organizacijah. Na vprašanje ali sodelujejo v kakšni nevladni organizaciji in s kom se tam družijo, mi I. odgovori: »No, I'm not interested.«⁹

Spraševala sem tudi po aspiracijah in pričakovanih družbene integracije ter ovirah in priložnostih, ki jih vidijo pri tem.

Vprašani se v večini čutijo dovolj socialno integrirani in so zadovoljni s socialnim omrežjem, ki ga imajo. Druženje s slovensko govorečimi ljudmi jim pomaga pri hitrejšem učenju slovenskega jezika. A.: »To, da znam jezik, je dobro za moje šolanje.« En od vprašanih pravi: »I would love to meet some new people. Get to know other people, their experience. The main obstacle is the language. My English is good but I would like to hang out with Slovenian crowd to learn the language«.¹⁰ Vprašani poudari pomen jezika pri spoznavanju ljudi. Neznanje je lahko ovira. Že Wittgenstein je rekel: »Meje mojega jezika so meje mojega sveta«. Jezik namreč omogoča komunikacijo med ljudmi. S pomočjo jezika lahko ubesedimo svoje misli in želje, svoje nestrinjanje in upor. Človek preko jezika zazna hotenja drugih in glede na to organizira lastno delovanje. Jezik lahko povezuje ali razdružuje ljudi. Njegovega pomena se zavemo šele, ko se znajdemo v državi, katere jezika ne poznamo, ne razumemo. Tisti begunci, ki govorijo slovensko, imajo več slovenskih prijateljev.

Spraševala sem tudi, v kolikšni meri se počutijo sprejete v Sloveniji in kako se sami prilagajajo na življenje tukaj. Odgovori so bili različni, zato posploševanje ni mogoče. Nekateri se tukaj čutijo sprejete, drugi tega občutka nimajo. S.: »I do feel accepted with some

---

⁹ Ne, nisem zainteresiran.

¹⁰ Rad bi spoznal nove ljudi. Spoznal druge ljudi in njihove izkušnje. Glavna ovira je jezik. Čeprav dobro govorim angleško, bi se rad družil s slovensko govorečimi ljudmi, da bi se naučil jezika.

people and with some I am not. In every society you have some good people and some bad people. Depends on who you meet«. ¹¹ Izkušnje so različne. Tisti s pozitivnimi izkušnjami pravijo: A.: »Dobro je, v redu. Jezika sem se naučil malo. Veliko prijateljev sem našel. Živel sem v več državah, ampak take države še nisem videl. Ljudje so zelo prijazni.« B. pravi: »Naučil sem se slovensko, hodim v šolo in na treninge. Počutim se sprejetega.« Tisti s slabimi izkušnjami poudarjajo predvsem omejenost, zaprtost ljudi in rasistično vedenje. Rasizem nima enotne definicije, v splošnem je povezan z evropskim imperializmom. Je miselnost in ravnanje, ki temelji na rasnem razlikovanju. Telesne razlike naj bi bile podlaga za moralne in človeške sposobnosti. Bela rasa je ideal, ostale rase so inferiorne. Rasa je pogosto podlaga diskriminacije in nacionalističnega vedenja, kar občutijo tudi begunci. S.: »I deal with racism almost on daily basis. Especially me being a black guy hanging out with white girls. Guys get jealous, trying to fight. Slovenians are so closed people.« ¹² Mnogi se srečujejo tudi s stereotipnim mišljenjem. Gre za pretirano poenostavljene ali neresnične posplošitve o določenih družbenih skupinah. Stereotipi so podlaga predsodkom in diskriminaciji. Temelj je poudarjanje podobnosti med člani iste skupine, poudarjanje razlik med dvema skupinama in pripisovanje višje vrednosti svoji skupini. H.: »Ljudje morajo biti bolj odprti, manj rasistični. Manj gledati na to, kakšne rase si, iz katere države prihajaš ... Ko jim to povem, (da sem Afganistanec) me kar čudno gledajo. Ne vem, ali ker je vojna tam, teroristi ali zakaj. Ampak nas je 36 milijonov. Nismo vsi isti.« Stigmatizacija, ki jo doživljajo, je formiranje poenostavljenih in neutemeljenih sodb o narodih in nacionalnih skupinah. Stigma – v tem primeru biti Afganistanec – je lastnost, ki je označena kot nezaželena, odklonska, deviantna. Ljudi delimo na »normalne« in stigmatizirane – odstopanje od »normalnega« je vir stigme. S stigmo ljudje pogosto upravljajo tako, da se izogibajo stikov z »normalnimi« in omejijo socialno življenje (Goffman 2008). Tako vedenje s strani večinske družbe vzpostavlja razlikovanje med »mi« in »oni«, vzpostavlja konstrukt tujca in otežuje socialno integracijo.

Na podlagi raziskave ugotavljam, da so v večini primerov begunci močno socialno integrirani v slovensko družbo. Integracijo na socialni dimenziji jim otežuje le neznanje jezika in stereotipno ter rasistično vedenje večinskega prebivalstva. Vseeno ne pride do zaprtja socialnega omrežja in njihovi stiki niso omejeni le na eno etnično skupino, kot je to

---

¹¹ S strani nekaterih ljudi se počutim sprejete, s strani drugih pa ne. V vsaki družbi so nekateri ljudje dobri, drugi slabi. Odvisno od tega, koga srečaš.

¹² Z rasizmom se srečujem skoraj vsak dan. Še posebej zato, ker sem temnopolt fant, ki se družim z belimi dekleti. Fantje postanejo ljubosumni in se želijo pretepati. Slovenci so zelo zaprti ljudje.

predvideval Portes. Na podlagi teh ugotovitev lahko prvo hipotezo, da so begunci šibko socialno integrirani v slovensko družbo, zavržem.

7.5.3 Ekonomska dimenzija integracije

Poleg integracije na socialni dimenziji me je zanimala tudi ekonomska dimenzija integracije. Indikatorji ekonomske izključenosti so otežen dostop do izobraževanja, nedostopnost dela, brezposelnost, pomanjkanje informacij, pomanjkanje možnosti izbire poklica itd. Osredotočila sem se na dostop do zaposlitve in finančno pomoč. Zanimalo me je, v kolikšni meri imajo begunci možnost vključevanja na trg dela.

Delo je opravljanje nalog, ki zahtevajo fizični ali psihični napor s ciljem ustvarjanja proizvodov ali storitev, ki zadovoljujejo človeške potrebe. Je dejavnost, cenjena s strani drugih. Koncept dela je družbeno konstruiran in spremenljiv. Delo je lahko plačano ali neplačano, vendar ima za posameznika velik pomen. Delo je pravica in obveznost. Lahko predstavlja človeško bistvo, izvir ustvarjalnosti in temelj samouresničitve na eni strani, na drugi pa prisilo, napor in osnovo odtujevanja. Delo je centralno, v časovnem (zapolni dan) in pomenskem (je vrednota, norma) smislu. Tudi zato je pomembno, da so begunci vključeni na trg dela. Zaposlenost daje občutek identitete, nezaposlenost pa ima finančne in socialne posledice. Dohodek namreč omogoča svobodo zunaj dela.

Z analizo intervjujev ugotovim, da nihče od vprašanih ni zaposlen in ne opravlja nobenega študentskega dela. Eden od razlogov je zagotovo tudi, da je večina kljub polnoletnosti še vključena v izobraževalne programe (osnovna šola za odrasle). Razlog za neopravljanje študentskega dela je, da ne dobijo priložnosti, zato ne smemo reči, da se delu izogibajo. B.: »Študentsko delo iščem. Povsod želijo izkušnje.« Poleg tega se spopadajo tudi z rasizmom. H. pravi: »Delo je težko dobiti. Tudi s šolo. Pa še to, v Sloveniji je taka kultura, ali karkoli je, da dajo službo najprej Slovencem, šele potem tujcem. Ko sem enkrat klical za službo in povedal svoje ime, so mi kar prekinili. Čudno.« Taka situacija je tipični primer modernega rasizma. Najprej je treba poskrbeti za zaposlitev »naših«, potem so na vrsti tujci. Ljudje sicer nimajo nič proti beguncem, dokler teh ni treba zaposliti. Zgodí se tudi, da begunec za opravljeno delo ne dobi plačila, ali pa je le-to nižje od predvidenega. »Včasih me manj plačajo, ker sem tujec.« pravi B. Vzrok neplačil je po mnenju beguncev rasizem. Slab odnos in slabe izkušnje rezultirajo v razočaranju in obupu. H.: »Mislim, da se tukaj v Sloveniji ne da dobiti službe. Velikokrat sem poskusil. Malo sem delal v eni gostilni, pa mi zdaj ne plačajo 40 €. Trikrat sem še tja, klical šefa, pa niso plačali. Pa ne vem, kaj bom zdaj. Ne vem, mogoče zato, ker

sem tujec.« Nezaposlenost pomeni ekonomsko izključenost, ki je pogosto temelj za številne druge diskriminacije. Manj denarja namreč pomeni težjo vključenost v socialno življenje.

Ker je ekonomska usoda odvisna od družbenih struktur, v katere so ljudje vključeni (Portes in Sensenbrenner 1993), me je zanimalo, katere vezi begunci aktivirajo pri iskanju zaposlitve. Begunce sem spraševala, koga prosijo za pomoč pri iskanju zaposlitve. Opazna je razlika med tistimi, ki so bolj samostojni, in tistimi, ki se opirajo na zveze. Prvi iščejo delo predvsem na spletnih straneh Zavoda RS za zaposlovanje ali na straneh različnih študentskih servisov. S. pravi: »I send CVs but there is still no reply. I hate that.«¹³ Drugim je pri iskanju zaposlitve v veliko pomoč predvsem premostitveni socialni kapital. Le-ta je med drugim povezan s širjenjem informacij (Field 2008). A.: »Pomagajo mi Martina, Katja, Sara, skrbnica in Slovenska filantropija. Da poiščejo, kaj bom delal. V Sloveniji jaz nič ne vem, kaj se dogaja tukaj. V Sloveniji so prijazni ljudje, zelo ti pomagajo, če kaj rabiš. Zato njih pokličem, če kaj rabim.« Od svojih slovenskih prijateljev imajo tako neoprijemljive ekonomske koristi. Sami pravijo, da bi (če bi le znali) pomagali vsem svojim prijateljem. A.: »Jaz bi prijateljem poskusil pomagati. Pokličem druge prijatelje, če oni kaj najdejo. Jaz ne morem najti, ker tudi sam nimam dela. Pokličem prijateljice in povem, da moj prijatelj rabi delo, če lahko pomagajo.«

V nadaljevanju me je zanimalo tudi, na koga se obrnejo, kadar potrebujejo finančno pomoč. Tukaj se stvar obrne in v ospredje pride pomen povezujočega socialnega kapitala. Le-ta je povezan s sodelovanjem in ustvarjanjem znotrajkupinskega zaupanja. Vsi, brez izjeme, se obrnejo v prvi vrsti na »svoje«. A. pravi: »To si posodimo naši, afganistanski fantje med sabo, če nimajo denarja. Ko en rabi, ali drug.« B. se z njim strinja: »Fantje med sabo si sposodimo.« Portes in Sensenbrenner (1993) ugotavljata, da zaprtje omrežja privede do omejene solidarnosti. Ta ni vsiljena, ampak je spontana reakcija na trenutno situacijo. Večji, kot sta diskriminacija in nezaposlenost, večja je verjetnost, da se bodo begunci povezali med seboj. To je ključno za ekonomsko preživetje. Oprijemljive ekonomske koristi v obliki posojil denarja imajo zgolj od drugih beguncev. Med seboj si pomagajo, ker vsi »sedijo v istem čolnu« (Portes 1995b).

Kljub državni podpori, ki jo prejemajo, begunci zase mislijo, da so slabo ekonomsko integrirani. Prejeti denar nekaterim zadostuje za življenje čez mesec, drugim ga zmanjka. Razlog za ekonomsko izključenost vidijo predvsem v nezaposlenosti. Na vprašanje, ali se čuti

---

¹³ Poslal sem življenjepise, pa še ni odgovorov. Sovražim to.

dovolj ekonomsko integriran, S. pravi: »No. Because I don't have a job. I want to live a normal life, like a normal person. Have a job, going on vacations. Reason is number one the language, two being a foreigner and there me not being a Slovenian citizen.«¹⁴

Hipotezo, da so begunci šibko ekonomsko integrirani v slovensko družbo, potrdim, saj ostajajo nezaposleni, imajo majhne možnosti izbire lastnega poklica in so pogosto brez pravih informaciji. Izkaže se, da v mojem primeru ekonomska integracija ni odvisna od socialne. Kljub močni socialni integraciji in veliki podpori s strani slovenske družbe pri iskanju zaposlitve begunci težko dobijo delo. Izkaže se, da v mojem primeru ekonomska integracija ne vpliva na socialno. Četrto hipotezo, med begunci obstaja medsebojni vpliv socialne in ekonomske integracije, zato zavržem. Eden od problemov je gotovo tudi v tem, da pogosto (domnevno zaradi narodnosti) begunci dobijo le slabo plačana fizična dela, za svoje delo pa celo ne prejmejo plačila. Kljub temu se ne kaže trend zapiranja navznoter v smislu vzpostavljanja lastne ekonomske skupnosti in/ali samozadostnosti.

7.5.4 Identifikacijska dimenzija integracije

Identifikacijska dimenzija integracije je v prvi vrsti vezana na koncept identitete. Identiteta je nekaj, kar se vzpostavi v otroštvu, a se s časom spreminja. Bauman (Bauman in Vecchi 2008) pravi, da se identitete vzpostavijo samo, če imamo izbiro in če pripadanje ni naša usoda. Hrepenenje po identiteti izvira iz želje po varnosti. Ne pripadamo zgolj eni skupnosti idej in načel, zato imamo več identitet. Posledično so identitete med seboj lahko v konfliktu. Včasih je bila nacionalna identiteta vsiljena in je dopuščala le tiste druge identitete, ki niso navzkrižne z njo. Danes identitetni problemi izvirajo iz tega, da smo to opustili. Identifikacija postaja vse bolj pomembna. Neprestano iščemo skupine, ki bi se jim lahko priključili. Družbene povezave (rasa, spol, družina), ki so bile včasih temelj identitete, postajajo v tehnološko in gospodarsko razvitih družbah manj pomembne. Iščemo »nove skupine«, ki pa so krhke z lahkim vstopom in izstopom. Identitetna hierarhija se je spremenila oziroma je ni več. Hall (v Haralambos in Holborn 1999) meni, da etnična in kulturna raznolikost ter proces globalizacije prispevajo k zmedi identitete. Za razliko od njega je Mirjana Ule (2000, 305) mnenja, da je pluralnost lahko nekaj pozitivnega. Na ta način se posameznik bolje prilagaja na možnosti, priložnosti, tveganja ter nove situacije. Pluralnost po njenem mnenju zato ni nujno vzrok za konfuzijo in destabilizacijo posameznika.

---

¹⁴ Ne, ker nimam službe. Rad bi živel normalno življenje, kot normalna oseba. Rad bi imel službo in šel na počitnice. Razlogov je več, prvič neznanje jezika, drugič dejstvo, da sem tujec in tretjič, da nisem slovenski državljan.

Iz intervjujev ugotovim, da večina pripada in se identificira z več stvarmi. I.: »I see myself as an African Muslim living in a good country like Slovenia.«¹⁵ H.: »Sem Afganistanec, sem Azijec, sem Hazar.« Izkaže se, da begunci pripadajo skupnostim na različnih ravneh družbene organizacije. Gre za »ugnezdene identitete,« ki med seboj niso v konfliktu.

Vsi vprašani so potovali skozi različne države in kulture ter se v njih različno dolgo zadrževali, npr. Iran, Turčija, Grčija, Belgija, Norveška itd. Ker so svoje države zapustili v času sekundarne socializacije, sem bila mnenja, da bo imelo to velik vpliv na njihovo identitetno pripadnost, pa temu ni tako. Vsi vprašani v prvi vrsti čutijo pripadnost do izvirne države. Do nje so pogosto izrazili emocionalno navezanost. R.: »Rojen sem bil v Afganistanu, nikoli se bom počutil kot Slovenec. Tako čutim v mojem srcu. Tega ne more nič spremeniti.«

Skozi pogovore sem ugotovila, da se v situaciji, kjer se ljudje znajdejo daleč stran od svojega doma, njihova nacionalna pripadnost okrepi. Meyer in Geschiere (1999) pravita: »Človekovo zavedanje, da je vključen v odprte globalne tokove, sproži iskanje fiksne orientacijske točke.«

Castiglione (2009) je mnenja, da je politična identiteta kompleksen koncept, ki vsebuje dve različni obliki. Identifikacija je način, kako politične institucije prispevajo k procesu individualne identifikacije. Tudi on meni, da posameznik lahko igra različne (politične) vloge in se identificira z različnimi teritoriji. Bolj problematična je pripadnost, ki jo vidi kot specifično obliko politične identitete. Pripadnost je vezana na državne prakse in prizadevanje elit za podporo.

Identiteta je dinamični konstrukt, ki se oblikuje skozi interakcije z drugimi. V povezavi s tem je ključno razlikovanje med »mi« in »oni.« Migranti so ljudje, ki se s prečkanjem meja znajdejo v transnacionalnih prostorih. V novem okolju posameznik lahko prevzame novo, drugačno etnično identiteto. Kljub temu se izkaže, da se begunci namesto razširjanja svoje etnične zavesti in/ali krepite transnacionalne, dualne pripadnosti raje distancirajo od identitete Evropejca, Slovenca. To se dogaja četudi so močno socialno integrirani v slovensko okolje. Ugotovim, da vprašani ne razvijejo občutka pripadnosti Sloveniji ali Evropi, čeprav tukaj živijo že več let. Kljub temu pa se dobro prilagajajo slovenski kulturi, sprejemajo norme in se (v večini) učijo slovenskega jezika.

Portes in Zhou (1993) pišeta o tem, da je identiteta migrantov vezana tudi na časovno odsotnost iz matične države. Integracija je po njegovem mnenju odvisna od tega, ali gre za

---

¹⁵ Sebe vidim kot afriškega muslimana, ki živi v dobri državi, kot je Slovenija.

začasno ali stalno migracijo. Ugotavlja, da je prva generacija migrantov še močno vezana na izvorno državo, kar pa za njihove potomce ne velja več. Prva generacija migrantov je tako najmanj integrirana, druga generacija pa se že bolj identificira z državo gostiteljico, saj je v njej odraščala. Druga generacija je tista, ki usklajuje elemente različnih kultur. Vsi intervjuvani so predstavniki prve generacije, zato ne preseneča, da se s Slovenijo ne identificirajo.

Negativni stereotipi so večni spremljevalec beguncev in lahko vplivajo na identifikacijo. A.: »Tukaj me veliko ljudi vpraša, od kod si. Pa rečem iz Slovenije, potem pa povem, da sem iz Afganistana. Če povem, da sem iz Afganistana, veliko ljudi reče, to so talibani. Ne samo v Sloveniji, v vseh državah je tako. Ampak nismo vsi isti.« V času, ki sem ga preživela z begunci, sem velikokrat opazila, da se ne želijo predstavljati kot prosilci za mednarodno zaščito ali begunci. Kadar jih kdo vpraša, kje živijo, rečejo na Viču in v Mostah, ne pa v azilnem domu ali integracijski hiši. Izkušnje beguncev s slovensko družbo so različne. Nekateri se z rasizmom srečujejo skoraj vsak dan, drugi pravijo, da nimajo težav. Kljub vsemu se na slovenskih tleh počutijo kot tujci. S. pravi: »I do not feel like a Slovenian, because I am not a citizen and because I am not fully 100% integrated. I feel like a foreigner living in another men's land trying to make a living and have a better life. On the inside I am a foreigner and I will always be one. On the outside I am trying to be a Slovenian.«¹⁶

Portes (1995b) ugotavlja, da diskriminacija okrepi občutek »mi«, kar posledično pomeni solidarnost navznoter in krepitev povezujočega socialnega kapitala. Ugotovim, da v Sloveniji ni afganistanske skupnosti, kamor bi begunci zahajali. Vprašani mi kot razlog navedejo predvsem (pre)nizko stopnjo rasizma in majhno število Afganistancev v Sloveniji. Obstaja pa afriška skupnost, kamor zahajajo Afričani. Njen namen je predvsem druženje, skupaj igrajo nogomet ali pijejo kavo. Kljub temu skupnost ni zaprta in samozadostna, kot so kitajske četrti po svetu.

V nadaljevanju me je zanimalo, kaj bi se moralo zgoditi, da bi se v prihodnosti počutili kot Slovenci. Vsi brez izjeme govorijo o pomenu statusa oziroma državljanstva za identifikacijo z Republiko Slovenijo. Državljanstvo je pravna vez med posameznikom in državo. Ljudem prinaša občutek identitete ter – še pomembneje – posameznikom omogoča vrsto pravic. Apatridnost (odsotnost državljanstva) ima lahko usodne posledice za posameznike. Posredovanje državljanstva neke države je bistvenega pomena za polno udeležbo v družbi in

---

¹⁶ Ne počutim se kot Slovenec, ker nisem slovenski državljan in ker nisem 100-odstotno integriran. Počutim se kot tujec, ki živi na tuji zemlji in se trudi imeti boljše življenje. Navznoter sem tujec in bom vedno ostal. Na zunaj se trudim biti Slovenec.

je predpogoj za uživanje vseh pravic; nekatere pravice, kot je volilna, lahko uživajo le državljani. Osebe brez državljanstva pogosto ne morejo pridobiti osebnih dokumentov; ker so brez državljanstva, jih oblasti lahko priprejo. Velikokrat jim tudi niso omogočene temeljne pravice, kot so pravica do izobraževanja, do zdravstvenega varstva ter pravica do zaposlitve, kar pa beguncem pripada. Tukaj se kaže razlika med ljudmi s priznano mednarodno zaščito in tistimi s priznanim statusom begunca. Kot omenjeno v uvodu in drugem poglavju, se osebi, ki v RS poda prošnjo za mednarodno zaščito, lahko dodeli dva različna statusa: status begunca ali status subsidiarne zaščite. V praksi to pomeni, da tisti, s statusom begunca dobijo status za 10 let, ostali do polnoletnosti ali za eno leto, nato se njihova situacija redno preverja in se status podaljšuje.

H. pravi: »Dokler nimam državljanstva, kako lahko rečem, da sem Slovenec. Zdaj status podaljšajo vsakič za pol leta. Ne vem, če mi bodo podaljšali ali ne. Kaj naj s tem? Od statusa je zelo odvisno, kako se počutim.« Takšna negotovost ljudi pogosto pasivizira. Ljudje ne vedo, kako naprej, ali je vredno tako živeti, se učiti jezika in privajati na kulturo, če bodo na koncu vrnjeni v svojo matično državo. Tako življenje velikokrat primerjajo s peklom ali celo limbom. Limbo je prepekel, je prostor negotovosti, kjer je še huje kot v peklju. H.: »V peklju ali zaporu vsaj veš, kje si, kaj si narobe naredil in zakaj si tam.« V boljši situaciji so tisti s priznanim statusom begunca, ki dobijo dovoljenje za stalno prebivanje. Zanje je naturalizacija potem lažja in lažje pridejo do slovenskega državljanstva. Na vprašanje, pod kakšnimi pogoji bi lahko postal Slovenec, se S. pošali: »Well I am trying to climb Triglav, but since I cannot climb it yet I am waiting for citizenship.«¹⁷ Kljub temu vprašani poleg državljanstva poudarjajo pomen dela in znanje jezika. Jezik je komunikacijsko sredstvo med ljudmi. Je kot okvir, skozi katerega opazujemo svoje okolje. Pogosto je jezik tudi identifikacijska točka. S pomočjo jezika lahko izrazimo misli in čutenja, hkrati jezik povezuje ljudi. Od beguncev se pričakuje, da se naučijo slovenskega jezika, saj bi tako lažje komunicirali in delovali v slovenski družbi. V ta namen so vpisani v tečaj slovenskega jezika. S.: »Me feeling like a Slovenian is connected to citizenship, the language, me doing the normal Slovenian activities, walking with Slovenian people in a bar or restaurant.«¹⁸

Hipotezo, da so begunci šibko identifikacijsko integrirani v slovensko družbo, potrdim. Kljub sprejemanju jezika, slovenskih vrednot in norm ne čutijo pripadnosti slovenski družbi. _Portes

---

¹⁷ Trudim se osvojiti Triglav, a ker ga še ne morem, čakam na državljanstvo.

¹⁸ Dojemanje sebe kot Slovenca je povezano z državljanstvom, jezikom in s tem, da počnem normalne slovenske aktivnosti in grem s Slovenci v lokal ali restavracijo.

piše o povezavi med socialno in ekonomsko integracijo, ki skupaj vplivata na identifikacijsko dimenzijo integracije. Močnejša, kot je integracija na prvih dveh dimenzijah, močnejša je identifikacija. V moji raziskavi se je izkazalo, da temu ni čisto tako. Kljub dobri socialni integraciji ni identifikacije z večinsko družbo. Ta ni odvisna toliko od ekonomske in socialne integracije, ampak veliko bolj od priznanega državljanstva. Posledično lahko zadnjo, peto hipotezo zavrnem.

8 Sklep

Magistrsko delo je nadaljevanje diplomskega z naslovom Pomen socialnega kapitala za življenje azilantov v Republiki Sloveniji. Njegova ključna ugotovitev je, da se prosilci za azil ne povežejo v skupino, ampak odnosi med njimi ostajajo instrumentalizirani, ne pa emocionalni. Zanimalo me je, kaj se zgodi z istimi ljudmi, ko pridobijo status in zapustijo azilni dom. Spraševala sem se, v kolikšni meri jih okolje sprejme in se uspejo integrirati. Vsi vprašani v en glas zatrjujejo, da je razlika med življenjem v azilnem domu in zunaj velika. Raje živijo zunaj azilnega doma, ker imajo veliko več svobode in so manj omejeni. S.: »In asylum you have to worry about the positive or negative status. You have to worry about being deported back to your home country. You have to worry about the time because of the curfew. And you don't get the full experience. Being outside means having freedom.«¹⁹ Kljub vsemu se »zunaj« soočajo z velikimi izzivi, saj morajo biti veliko bolj samostojni. Tudi zunaj azilnega doma in integracijske hiše ostajajo povezani. Instrumentalizirani odnosi so prerasli v prijateljske, predvsem na račun skupne izkušnje.

Ugotovim, da so begunci vključeni v različne vrste omrežij, ki pa zadovoljujejo vse vrste opore, tako informacijsko, instrumentalno kot tudi emocionalno in druženje. Prijatelji so tisti, ki nudijo socialno oporo v obliki druženja in zapolnitve časa. Prijateljska omrežja, ki jih združuje povezovalni socialni kapital, pa jim nudijo finančno oporo. Zaupanje in emocionalno podporo nudijo beguncem predvsem bivše skrbnice, ki jim predstavljajo nadomestne matere. Izkaže se, da so begunci močno integrirani na socialni dimenziji. Kljub temu pa ostajajo ekonomsko izključeni. Eden od razlogov za to je ekonomska kriza, ki je povezana z visoko stopnjo nezaposlenosti v Republiki Sloveniji nasploh. V tem času se nacionalni trgi dela hitro zapirajo, kar begunce še bolj marginalizira. V času krize so še toliko bolj izpostavljeni raznim

---

¹⁹ V azilu te skrbi ali ti bo priznana mednarodna zaščita. V azilu te skrbi, ali boš deportiran nazaj v državo izvora. V azilu moraš paziti na čas, zaradi policijske ure. Tam ne dobiš celotne izkušnje. Biti zunaj pomeni imeti svobodo.

kršitvam delovne zakonodaje in izkoriščanju. Z denarjem si človek lahko privošči potovanja, obisk koncertov in kosilo s prijatelji. Slaba ekonomska integracija zato vpliva na umik iz družbenega življenja. Zato ne preseneča, da se begunci (kljub temu, da v Sloveniji živijo že nekaj let) ne identificirajo kot Slovenci. Vsi čutijo pripadnost državi izvora, v Sloveniji pa se počutijo kot tujci. Na slovenskih tleh jim je dovoljeno začasno bivanje, kar v njih sproža negotovost. Identifikacijo z državo vežejo na državljanstvo. V nasprotnem primeru njihove usode ostajajo neznane in negotove. Na njihovo slabo identifikacijsko integracijo zagotovo vplivajo tudi odnos večinske družbe in predsodki, ki se manifestirajo preko modernega rasizma. V večini primerov te družbene napetosti sprožajo frustracije in stres. Na podlagi intervjujev ugotovim, da se ljudje s priznano subsidiarno zaščito ne razlikujejo močno od ljudi s priznanim statusom begunca. Oboji uspešno vzpostavljajo socialne stike in se vključujejo v socialna omrežja. Dobra socialna integracija pa se ne odraža v dobri ekonomski integraciji, kot je predvideval Portes. Obe skupini ljudi sta slabo integrirani tudi na identifikacijski dimenziji. Razlikujeta se le v tem, da ljudje s priznano subsidiarno zaščito še bolj poudarjajo pomen statusa begunca in državljanstva. H.: »Ne vem če mi bodo podaljšali ali ne. Kaj naj s tem. Od statusa je zelo odvisno kako se počutim.«

Begunci sprejmejo družbene cilje in se želijo integrirati, to pa poskušajo doseči z institucionaliziranimi sredstvi. Ker se želijo »zlititi z okolico«, je njihova strategija konformnost. Glede na to, da se ta strategija ne kaže za uspešno in da popolne integracije ne dosežajo, bi to lahko vodilo v izbiro druge strategije. Posledica je lahko popoln umik iz družbenega življenja ali inovatorstvo. Ritualizem bi pomenil zapiranje beguncev navznoter in posledično tudi njihovo segregacijo. Inovativnost pomeni, da bi za doseganje cilja, tj. integracije, begunci posegali po deviantnih sredstvih, kar lahko vodi v ilegalo.

Migracije so nemalokrat dojete kod družbeni problem, ki ga je treba rešiti. Rešitev za to državo, tudi Slovenija, vidijo v integracijskih procesih in politikah. Migracijske politike so na žalost še vedno v večji meri bolj usmerjene na regulacijo migracij in azilno politiko kot na integracijo migrantov. Na Ministrstvu za notranje zadeve RS (2013) sicer opozarjajo, da je »vključevanje dinamičen in dvosmeren proces«. Prilagoditi se mora tudi družba in migrante spodbujati ter jim olajšati vključevanje. Kljub temu Pajnik (2006) opozarja, da še vedno premalo pozornosti namenjamo integraciji v praksi. Država s posameznikom, ki mu je priznan status, sicer naredi osebni načrt integracije, ki migranta obveže k učenju slovenskega jezika, k udeležbi na tečaj spoznavanja kulture, zgodovine in ustave RS ter k aktivnemu sodelovanju v programih zaposlovanja. Ta »dogovor« migrantom nalaga dodatno breme. Integracija tako

postane individualna, namesto kolektivna odgovornost. Zanja je odgovoren vsak sam, neuspešna integracija pa je dojeta kot posameznikov neuspeh. Z integracijo v praksi se ukvarjajo predvsem nevladne organizacije, posamezniki itd.

V prihodnosti je treba strmeti k transnacionalnemu državljanstvu. Gre za koncept, ki presega strogo zasidrane nacionalne meje. Namesto vsiljenih identitet tujca bi si begunci izbrali svojo identiteto. Na ta način se lahko odmaknemo od »folklorizacije migrantov« in poudarjanja le njihovih kulinarčni in glasbenih sposobnosti. Kot je rekla tudi Hannah Arendt (2006), so begunci lahko mnogo več. So ljudje, ki imajo potencial, da v družbo vnesejo nekaj novega. Hkrati se mora družba zavedati, da nadaljnje odpiranje meja in globalizacija posledično pomenita še več novih, različnih ljudi. Naučiti se moramo sprejemati drugačnost in se zavedati, da različnost bogati.

Raziskovanje bi lahko razširila tako, da bi usode beguncev primerjala z delavci migranti. Čeprav je nekaj raziskav z njimi že narejenih, pa med omenjenima skupinama še ni narejene primerjave. Zanimivo bi bilo videti, v kolikšni meri so delavci migranti integrirani in kaj jih je pripeljalo do tega. Glede na to, da status begunca oz. subsidiarne zaščite ni trajen status (biti mora bodisi zavrnjen bodisi preraste v državljanstvo), bi lahko raziskavo nadgradila v longitudinalno in pojav opazovala skozi daljše časovno obdobje. Opazovala bi, kako se z leti begunci bolj ali manj integrirajo ter od česa je to odvisno.

9 Literatura

- Adam, Frane. 2007. Socialni kapital v evropskih državah. Ugotovitve, trendi in metodološke pomanjkljivosti primerjalnih študij. *Annales* 17 (2): 377–392.
- Arendt, Hannah. 2006. *Between past and future: Eight exercises in political thought*. New York: Penguin Books.
- Bajzek, Jože, Mateja Bitenc, Simona Hvalič, Alenka Lokar, Jože Ramovš in Špela Strniša. 2003. *Zrcalo odraščanja*. Radovljica: Didakta.
- Basch, Linda, Nina Glick Schiller in Cristina Szanton Blanc. 1994. *Nations Unbound: Transnational projects, postcolonial predicaments and deterritorialized nation-states*. Langhorne: Gordon and Breach.
- Bauman, Zygmunt. 2004. *Wasted Lives: Modernity and its Outcasts*. Cambridge: Polity Press.
- Bauman, Zygmunt in Benedetto, Vecchi. 2008. *Identiteta: pogovori z Benedettom Vecchijem*. Ljubljana: Založba *cf.
- Bešter, Romana, Aleš Drolc, Bogomir Kovač, Sliva Mežnarič in Simona Zavratnik Zimic. 2003. Politike vključevanja priseljencev v večinsko družbo v *Migracije – globalizacija – Evropska unija*, ur. Mojca Pajnik in Simona Zavratnik Zimic, 83–124. Ljubljana: Mirovni inštitut.
- --- 2007. Integracija in model integracijske politike. V *Priseljenci: Študije o priseljevanju in vključevanju v slovensko družbo*, ur. Miran Komac, 105–134. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.
- Brisette, Ian, Sheldon Cohen in Teresa E. Seeman. 2000. Measuring social integration and social networks. V *Social Support Measurement and Intervention: A guide for health and social scientists*, ur. Cohen Sheldon in drugi, 53–85. Oxford: Oxford University Press.
- Bosswick, Wolfgang in Friderich Heckmann. 2006. *Integration of migrants: Contribution of local and regional authorities*. Dostopno prek: http://www.google.si/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CCkQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.eurofound.europa.eu%2Fpubdocs%2F2006%2F22%2Fen%2F1%2Fef0622en.pdf&ei=k6kuU92WCIWIItQb524HoAQ&usg=AFQjCNE4rOpUIrbw-CmvXckq-Z_LUDLCCg&sig2=b1k5fyKRuvXQmI7s5MKSWQ&bvm=bv.62922401,d.Yms (22. marec 2014).
- Bourdieu, Pierre in Loic Wacquant. 1992. *An Invitation to Reflexive Sociology*. Chicago: University of Chicago Press.

- Burnett, Kari. 2013. *Feeling like an outsider: a case study of refugee identity in the Czech Republic*. Dostopno prek: <http://www.unhcr.org/510947989.html> (20. maj 2014).
- Castiglione, Dario. 2009. Political identity in a community of strangers. V *European Identity*, ur. Jeffrey T Checkel in Peter J. Katzenstein, 29–51. Cambridge: Cambridge University Press.
- Castles, Stephen in Mark J. Miller. 1998. *The Age of Migration: International population Movements in the Modern World*. London: Macmillan.
- Chan, Kwok-bun in Caroline Plüss. 2013. Modeling migrant adaptation: Coping with social strain, assimilation and non-integration. *International sociology* 28 (1): 48–65.
- Coleman, James. 1990. *Foundations of social theory*. Cambridge, Massachusetts, London: The Bleknap Press of Harvard University press.
- --- 1994. *Foundations of social theory*. Cambridge: Belknap Press.
- Field, John. 2005. *Social Capital and Lifelong Learning*. Bristol: Policy Press.
- --- 2008. *Social capital*. London, New York: Routledge.
- Flere, Sergej. 2000. *Sociološka metodologija: temelji družboslovnega raziskovanja*. Maribor: Pedagoška fakulteta.
- Forbes, Hugh Donald. 2004. Ethnic Conflict and the contact Hypotesis. V *The psychology of ethnic and cultural conflict*, ur. Lee Yueh-Ting, Clark McCauley, Fathali Moghaddam in Stephen Worchel, 69–88. London: Praeger.
- Fukuyama, Francis. 1995. *Trust: the social virtues and the creation of prospetity*. London: Hamish Hamilton.
- --- 2001. Social Capital, Civi Society and Developement. *Third World Quarterly* 22 (1): 7–20.
- Gaber, Slavko, Zlatko Šabič in Mitja Žagar. 2003. *Prihodnost Evropske unije*. Ljubljana: Državni svet Republike Slovenije.
- Giddens, Anthony. 1990. *The consequences of modernity*. Stanford: Stanford university press.
- Glaser, Barney G. in Anslem L. Strauss. 1967. *The Discovery of Grounded Theory: Strategies for Qualitative Research*. Chicago, Alldine Publishing Company.
- Goffman, Erving. 2008. *Stigma: zapiski o upravljanju poškodovane identitete*. Maribor: Aristej.
- Granovetter, Mark S. 1985. Economic action an social structur: the problem of embeddedness. *American Journal of Sociology* 91 (3): 481–510.
- --- 2001. The Strenght od Weak Ties. *American Journal of Sociology* 78 (6): 1360–1380. Dostopno prek: <http://www.immorlica.com/socNet/granstrengthweakties.pdf> (1. avgust 2014).

- Hanžek, Matjaž. 2006. *Sovražni govor, človekove pravice in diskriminacija*. Dostopno prek: http://www.google.si/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=6&ved=0CDkQFjAF&url=http%3A%2F%2Fwww.varuh-rs.si%2Ffileadmin%2Fuser_upload%2FTWINNING%2FETIKA_JB_GRADIVA%2FHanzek_sovrazni_govor.doc&ei=H3EFVL71Kc7gONOEgdgM&usg=AFQjCNF23dq_uu205F5pW_Wsrz-On-jJzVQ&sig2=pKF_AoZevHDEDdQjIB1xA&bvm=bv.74115972,d.ZWU (1. september 2014).
- Haralambos, Michael in Martin Holborn. 1999. *Sociologija: teme in pogledi*. Ljubljana: DZS.
- Hlebec, Valentina in Tina Kogovšek. 2003. Konceptualizacija socialne opore. *Družboslovne razprave*, 19 (43): 103–125.
- --- 2006. *Merjenje socialnih omrežij*. Ljubljana: Študentska založba.
- --- 2008. Measuring Ego-centered Social Networks: Do cheaper Methods With Low Respondent Burden Provide Good Estimates of Network Composition? *Metodološki zvezki* 5 (2): 127–143.
- Huddleston, Thomas, Jan Niessen, Eadaoin Ni Chaoimh in Emilie White. 2011. *Migrant integration policy index III*. Brussels: British Council and Migration Policy Group.
- Igljč, Hajdeja. 1988. Ego-centrične socialne mreže. *Družboslovne razprave* 5 (6): 82–93.
- --- 2001. Socialni kapital, socialna omrežja in politično vedenje: empirična študija. *Družboslovne razprave* XVII (37–38): 167–190.
- Kogovšek, Tina. 2001. *Ocenjevanje zanesljivosti in veljavnosti merjenja značilnosti egocentričnih socialnih omrežij: doktorska disertacija*. Ljubljana: FDV.
- Komac, Miran. 2007. *Priseljenci: študije o priseljevanju in vključevanju v slovensko družbo*. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.
- Kralj, Ana. 2008. *Nepovabljeni: globalizacija, nacionalizem in migracije*. Koper: Založba Annales.
- Lin, Nan. 2001. *Social capital: a Theory of Social structure and Action*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Makarovič, Matej. 2003. *Socialni kapital v Sloveniji*. Ljubljana: Založba Sophia.
- Medica, Karmen, Goran Lukič in Milan Bufon. 2010. *Migranti v Sloveniji – med integracijo in alienacijo*. Koper: Univerzitetna založba Annales.
- Medica, Karmen in Goran Lukič. 2011. *Migrantski circulus vitiosus: delovne in življenske razmere migrantov v Sloveniji*. Koper: Univerzitetna založba Annales.

- Medvešek, Mojca in Romana Bešter. 2010. *Državljeni tretjih držav ali tretjerazredni državljani? Integracija državljanov tretjih držav v Sloveniji*. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.
- Merton, Robert K. 1938. Social structure and anomie. *American Sociological Review* 3(5): 672–682.
- Meyer, Bridgit in Peter Geschire. 1999. *Globalization and identity: Dialectic of flow and Closure*. Oxford: Wiley.
- Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije. 2013. *Integracija tujcev*. Dostopno prek: http://www.mnz.gov.si/si/mnz_za_vas/tujci_v_sloveniji/integracija_tujcev/ (2. maj 2014).
- --- 2014. *Poročilo z delovnega področja migracij, mednarodne zaščite in vključevanja za leto 2013*. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije.
- Misztal, Barbara A. 1996. *Trust in modern societies: The search for the bases of social order*. Cambridge: Polity Press.
- Pajnik Mojca, Petra Lesjak-Tušek in Marta Gregorčič. 2001. *Prebežniki kdo ste?* Ljubljana: Mirovni inštitut.
- Pajnik, Mojca. 2006. Transnacionalno državljanstvo: premagovanje neokolonialnih politik. *Časopis za kritiko znanosti* 34 (226): 29–40.
- Paxton, Pamela. 1999. Is social capital declining in the United States? A multiple indicator assessment. *American Journal of Sociology* 105 (1): 88–127.
- Portes, Alejandro in Julia Sensenbrenner. 1993. Embeddedness and Immigration: Notes on the Social Determinants of Economic Action. *American Journal of Sociology* 98 (6): 1320–1350.
- Portes, Alejandro in Min Zhou. 1993. The New Second Generation: Segmented Assimilation and Its Variants. *Annals of the american academy of political and social science* 530:74–96.
- Portes, Alejandro. 1995a. Economic Sociology and the Sociology of Immigration: A conceptual Overview. V *The Economic Sociology of Immigration. Essays on Networks, Ethnicity and Entrepreneurship*, ur. Alejandro Portes, 1–42. New York: Russell Sage Foundation.
- --- 1995b. Children of Immigrants: Segmented Assimilation and Its Determinants. V *The Economic Sociology of Immigration. Essays on Networks, Ethnicity and Entrepreneurship*, ur. Alejandro Portes, 248–280. New York: Russell Sage Foundation.
- --- 1998. Social Capital: its origins and applications in modern sociology. *Annual Review of Sociology* 24: 1–24.

- --- 2001. Introduction: the debates and significance of immigrant transnationalism. *Global Networks* 1 (3): 181–193.
- Putnam, Robert D. 1993. *Making democracy work. Civic traditions in modern Italy*. Princeton: Princeton University Press.
- --- 1996. Who Killed Civic America? *Prospect* 7 (24): 66–72.
- --- 2000. *Bowling alone: The Collapse and Revival of American Community*. New York: Simon & Schuster paperbacks.
- --- 2001. Social Capital: Measurement and Consequences. *Canadian Journal of Policy Research*. 2: 41–51.
- --- 2007. E Pluribus Unum: Diversity and Community in the Twenty-first Century. The 2006 Johan Skytte Prize Lecture. *Scandinavian Political Studies* 30 (2): 137–174.
- Said, Edward W. 2005. *Oblasti povedati resnico*. Ljubljana: *cf.
- Sanyal, Paromita. 2009. From credit to collective action: the role of microfinance in promoting women's social capital and normative influence. *American sociological review*. 74 (4): 529–550.
- Simmel, Georg. 1908. *The stranger*. Dostopno prek: http://www.dartmouth.edu/~germ43/pdfs/simmel_stranger.pdf (20. maj 2014).
- Smelser, Neil J. in Richard Swedberg. 1994. *The handbook of economic sociology*. Princeton: Princeton University Press.
- Ule, Mirjana. 2000. *Sodobne identitete: v vrtnicu diskurzov*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- UNHCR. Dostopno prek: <http://www.unhcr.org/cgi-bin/texis/vtx/home> (11. september 2014).
- --- 2002. *Konvencija o statusu beguncev iz leta 1951. Vprašanja in odgovori*. Ljubljana: UNHCR.
- Uslaner, Eric M. 2010. Segregation, mistrust and minorities. *Ethnicities* 10 (4): 415–434.
- Van Meeteren, Masja. 2012. Transnational activities and aspirations of irregular migrants in Belgium and the Netherlands. *Global Networks* 12 (3): 314–332.
- Vrečer, Natalija. 2007. *Integracija kot človekova pravica: prisilni priseljenci iz Bosne in Hercegovine v Sloveniji*. Ljubljana: Založba ZRC.
- --- 2010. Living in Limbo: Integration of Forced Migrants from Bosnia and Herzegovina in Slovenia. *Journal of Refugee Studies* 23 (4): 484–502.
- Wittgenstein, Ludwig. 1976. *Logično filozofski trakt*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

- Wesserman, Stanley in Katherine Faust. 1994. *Social Network Analysis: Methods and Applications*. Cambridge: Cambridge University Press.
- *Zakon o mednarodni zaščiti (ZMZ-D-UPB-2)*. Ur. l. RS 111/2013 (27. december 2013).
- *Zakon o začasnem zatočišču (ZZZat)*. Ur. l. RS 20/97 (10. april 1997).
- Zavratnik, Zimic. 2000. Koncept 'družbene izključenosti' v analizi marginalnih etničnih skupin. *Teorija in praksa* 37 (5): 832–848.
- --- 2004. *More than foreigners, less than citizens. Migrantsan their membership in the enlarged EU*. Dostopno prek: http://ces.lt/en/wp-content/uploads/2012/03/EtSt_Zavratnik-Zimic_2004.pdf (14. november 2014).
- --- 2006. Contemporary immigration and asylum policies in Slovenia: Rethinking questions of entrance and integration. *Annales, Series historia et sociologia* 16 (2): 343–354.

PRILOGA: Vprašalnik o integraciji beguncev na različnih dimenzijah

Prosim, naštejte pomembne osebe v vašem življenju, s katerimi ste imeli stike v zadnjem mesecu.

Komu zaupate, na katere osebe se obrnete, ko imate težave?

S katerimi od naštetih oseb preživljate svoj prosti čas?

Ali sodelujete v kakšni nevladni, dobrodelni organizaciji? Če da, s kom se tam družite?

S kom bi se radi družili? Kaj vas pri tem ovira?

Ali ste zaposleni, hodite v službo? Če da, s kom se tam družite?

S kom sodelujete, na koga se obrnete, ko iščete študentsko delo/redno zaposlitev/popoldansko delo?

Kje pridobivate informacije, da lažje najdete delo?

Komu vi pomagate pri iskanju zaposlitve?

Na koga se obrnete, ko potrebujete finančno pomoč ali si sposodite denar?

Komu vi posodite denar, če ga potrebuje?

Se vam zdi, da ste dovolj ekonomsko vključeni?

Kako se prilagajate slovenski družbi? Se počutite sprejetega?

V kolikšni meri se počutite Slovenca, Evropejca, Afganistanca/Somalca ... pripadnika rasne skupine, svetovljana? Kaj vas je pripeljalo do tega?

Ali se v prihodnosti vidite kot Slovenci in pod kakšnimi pogoji bi se to lahko zgodilo?

Kakšna je največja razlika med življenjem v azilnem domu in zunaj njega?